

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Liberec 2014

Kateřina Fořtová, DiS.

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická ■

DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

Bakalářská práce

Studijní program: B7508 – Sociální práce
Studijní obor: 7502R022 – Sociální pracovník
Autor práce: **Kateřina Fořtová, DiS.**
Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Thelenová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Fořtová, DiS.**
Osobní číslo: **P10000646**
Studijní program: **B7508 Sociální práce**
Studijní obor: **Sociální pracovník**
Název tématu: **Další vzdělávání sociálních pracovníků**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl bakalářské práce: Zjistit možnosti a zkušenosti s dalším vzděláváním sociálních pracovníků ve vybraném regionu. Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocování dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník a sekundární analýza dat.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- VETEŠKA, J., VACÍNOVÁ, T., a kol., 2011. Aktuální otázky vzdělávání dospělých: andragogika na prahu 21. století. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-7452-012-9.
- ŠERÁK, M., 2009. Zájmové vzdělávání dospělých. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.
- BENEŠ, M., 2008. Andragogika. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2580-2.
- PALÁN, Z., LANGER, T., 2008. Základy andragogiky. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86-723-58-7.
- MATOUŠEK, O., kol., 2008. Metody a řízení sociální práce. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-502-8.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Kateřina Thelenová

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. dubna 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2013**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 23. dubna 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

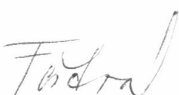
Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 24. 6. 2014

Podpis:

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Kateřině Thelenové za odborné vedení, cenné rady a především za její vstřícnost a ochotu. Děkuji také své rodině za trpělivost a shovívavost po dobu mého studia.

Anotace

Tématem bakalářské práce je další vzdělávání sociálních pracovníků. Cílem je zjištění možností a zkušeností s dalším vzděláváním sociálních pracovníků ve vybraném regionu. Předmětem bakalářské práce je otázka, jaké jsou obecné možnosti, limity, požadavky a další aspekty dalšího vzdělávání v sociální práci. Pro tento účel byla data získána metodou sekundární analýzy dat a dotazování pomocí dotazníků. Výzkumným vzorkem byli sociální pracovníci napříč celou organizační strukturou odboru sociální péče Magistrátu města Liberec. Dotazníkem byly zjišťovány důvody, proč se sociální pracovníci chtějí vzdělávat, jaké preferují způsoby odborného vzdělávání, jakým způsobem dochází k výběru dalšího vzdělávání, v jaké době se vzdělávají a zda jsou spokojeni s nabídkou vzdělávacích programů v Libereckém kraji. Z empirického šetření vyplynulo, že sociální pracovníci považují další vzdělávání za přínos a potřebu a nevádí jim za těmito odbornými vzdělávacími programy cestovat, pokud naplňují jejich preference.

Klíčová slova: sociální pracovník, sociální práce, další vzdělávání, vzdělávací programy, Liberecký kraj

Annotation

The theme of this bachelor thesis is the continual education of social workers. The aim is to identify opportunities and experiences with further education of social workers in a selected region. The subject of this thesis is the question: What are the general options, limits, requirements and other aspects of continuing education in social work? For this purpose, the data was obtained using secondary data analysis using questionnaires. The questionnaires were from social workers across the entire organizational structure of the Department of Social Welfare, Liberec City Hall. The questionnaires were investigating reasons, why social workers want to learn, which methods of vocational education they prefer and which reasons apply to selecting continual education, in which time they study and are they satisfied with the offer of educational programs in the Liberec region. The theoretical research showed that for social workers it is not a problem for them to travel for further education or professional educational programs, if the programs fill their preferences.

Key words: social worker, social work, further education, education program, Liberec region

Obsah

Úvod	7
1. Teoretická část	9
1.1 Sociální práce	10
1.1.2 Sociální pracovník	11
1.1.3 Role sociálních pracovníků	12
1.1.4 Sociální pracovníci jako profesionálové vykonávající sociální službu	13
1.1.5 Kompetence sociálního pracovníka	15
1.1.6 Etika v sociální práci	16
1.2 Vzdělávání v sociální práci	17
1.2.3 Vzdělávání v sociální práci jako vzdělávání dospělých	18
1.2.4 Odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka	20
1.2.5 Další vzdělávání sociálního pracovníka	23
1.2.6 Vzdělávací zařízení v Libereckém kraji	24
2. Praktická část	29
2.1 Cíle a východiska empirického šetření	30
2.2 Stanovení a formulace hypotéz	30
2.3 Metoda sběru dat	31
2.4 Skladba dotazníku	31
2.5 Charakteristika výzkumného vzorku	32
2.6 Analýza výsledků empirického šetření	33
2.7 Ověření platnosti stanovených hypotéz	49
2.8 Závěr empirického šetření	51
Závěr	52
Návrh opatření	54
Seznam použité literatury	55
Příloha č. 1 - Dotazník	57

Úvod

Tato bakalářská práce je věnována dalšímu vzdělávání sociálních pracovníků. Vzdělávání v této oblasti musí být celoživotním procesem získávání teoretických vědomostí a praktických dovedností. Sociální práce se jako odborná disciplína neustále vyvíjí a to na základě potřeb konkrétních cílových skupin. Vyvíjejí se její formy i metody. Vznikají nové typy sociálních služeb a sociálních činností, které vycházejí z nových teoretických poznatků. Proto je důležité se vzdělávat v sociální oblasti, prostřednictvím školicích akcí, akreditovaných vzdělávacích programů a kurzů v sociálních službách. Toto vzdělání dopomůže jednotlivým pracovníkům k upevnění a doplnění odborné kvalifikace.

Cílem teoretické části práce je zodpovědět teoreticky výzkumnou otázku, jaké jsou obecně možnosti, limity, požadavky a další aspekty dalšího vzdělávání v sociální práci a to na základě sekundární analýzy dat. Zdrojem informací pro bakalářskou práci budou odborná literatura, česká legislativa a internetové zdroje.

Empirická část bakalářské práce si klade za úkol v co nejširší míře zmapovat a zjistit možnosti a zkušenosti samotných sociálních pracovníků s dalším vzděláváním. Toto zmapování a zjištění bude provedeno metodou dotazování. Výzkumným vzorkem budou sociální pracovníci napříč celou organizační strukturou odboru sociální péče Magistrátu města Liberec. Dotazníkem budou zjišťovány důvody, proč se sociální pracovníci chtějí vzdělávat, jaké preferují způsoby odborného vzdělávání, jakým způsobem dochází k výběru dalšího vzdělávání, v jaké době se vzdělávají a zda jsou spokojeni s nabídkou vzdělávacích programů v Libereckém kraji.

Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je strukturována do dvou základních kapitol a několika podkapitol. Na samém začátku teoretické části této práce je ve stručnosti popsána sociální práce. V práci je dále popsáno, kdo je sociální pracovník a jaké jsou jeho možné role v sociální práci. Následuje popis sociálních pracovníků jako profesionálů vykonávající sociální službu, kompetencí sociálního pracovníka a není opomenut ani důležitý vliv etiky na sociální práci. Pro účely této práce je tato kapitola podstatná tím, že blíže objasní účel sociální práce a tím i důležitost vzdělávání v jejím rámci, kterému se věnuji v následujících kapitolách.

Empirická část bude zaměřena přímo na sociální pracovníky odboru sociální péče Magistrátu města Liberec. Tato část poskytne odpověď na otázku, jaké mají tito sociální pracovníci možnosti a zkušenosti s dalším vzděláváním.

Vzhledem k měnící se náplni práce sociálních pracovníků, stále vzrůstajícím nárokům kladených na jejich kompetence a snaze o zvýšení prestiže této krásné profese je nesmírně důležité věnovat velkou pozornost vzdělávání sociálních pracovníků. Sociální pracovník je povinen prostřednictvím dalšího vzdělávání udržovat své odborné znalosti na úrovni současných vědeckých poznatků. Pro poskytování kvalitní, efektivní a úsporné péče o klienty je proto nezbytné, aby vzdělávání a praxe sdílely stejné hodnoty a vzájemný respekt. Profese sociálního pracovníka se tedy neobejde bez kritického náhledu právě na oblast vzdělávání. Při usilování o jeho kvalitu bychom neměli vnímat jen chyby a kazy, naše pozornost by naopak měla být soustředěna na hledání přítomnosti hodnot a způsobů, jak je dále zvyšovat.

1. Teoretická část

1.1 Sociální práce

V této první teoretické části práce si nejprve objasníme co je sociální práce a jaký má vztah k dalšímu vzdělávání.

Všeobecně platná a ustálená definice sociální práce není vymezená. Existuje celá řada autorů, kteří se pokusili definovat obsah, pojetí a cíle sociální práce, ale jen některé konkrétně ohraničily profesionální pole sociální práce (Matoušek 2007, s. 183).

Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je vysvětlování, zmírňování, a řešení sociální problémů. Sociální práce se opírá o rámec sociální solidarity a o naplňování lidského potenciálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám, dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění. Kromě toho pomáhají utvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky (Matoušek 2008, s. 11).

Další definice považuje sociální práci za specifickou odbornou činnost, která směřuje ke zlepšování vzájemného přizpůsobování jednotlivců, rodin nebo skupin a životního prostředí, ve kterém žijí. Je službou klientům, kterou je možné charakterizovat pojmy pomoc, podpora, provázení (Tomeš 1997, s. 26).

Jiná definice uvádí, že cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v situaci, kde je taková potřeba vnímána buď skupinově, nebo individuálně. Sociální práce se profesionálně zabývá lidskými vztahy v souvislosti s výkonem sociálních rolí (Navrátil 2001, s. 11-12).

Sociální práce jako obor, který se orientuje na řešení lidských problémů, hraničí s řadou disciplín, které se zabývají životem člověka (Matoušek 2007, s. 192). Sociální práce si vytvořila vlastní teorie a postupy, v některých případech sdílí teoretické předpoklady s jinými pomáhajícími profesemi (Matoušek 2008, s. 12). To co ji od těchto disciplín odlišuje, spočívá v důrazu na sociální fungování klienta. V praxi to tedy znamená, že sociální pracovník pohlíží na člověka jako na bytost, která žije v prostředí a musí zvládnout jeho nároky (Matoušek 2007, s. 192).

Jako akademická disciplína se sociální práce dotýká filozofie, práva, sociologie, pedagogiky, psychologie a mnoho dalších. Jako obor praktické činnosti je sociální práce

vázána jednak na určité hodnoty, jednak na určité dovednosti, které sociální pracovník získá jen tréninkem (Matoušek 2007, s. 10).

Z všech uvedených definic vyplývá, že sociální práce je společenskovední disciplína, která se zabývá specifickou odbornou činností a tím řeší sociální problémy a podporuje sociální fungování jedince a to na principech lidských práv a společenské spravedlnosti. Aby sociální pracovník mohl klientům poskytnout profesionální, odborné rady a informace musí mít náležité vzdělání a dále se vzdělávat formou dalšího vzdělávání, které ukládá sociálním pracovníkům zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

1.1.2 Sociální pracovník

Tato kapitola přímo navazuje na předcházející kapitolu. Poté, co jsme vzali na vědomí, co je sociální práce, si teď popíšeme, kdo je sociální pracovník, jelikož právě sociální pracovníci budou respondenti výzkumu praktické části této bakalářské práce.

Profese sociálního pracovníka patří k relativně mladým povoláním, která se vytváří tak, jak dochází ke změnám ve společnosti, k pokroku vědy a k rozvoji hospodářské situace společnosti. Vznik tohoto povolání se datuje od konce 19. a počátku 20. století, kdy docházelo k prvním výcvikům sociálních pracovníků. Historické počátky sociální práce vycházely především z činnosti filantropických, charitativních organizací a zanícených jedinců minulého století (Puskajlerová 2013).

Profesi sociálního pracovníka definuje zákon O sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Podle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, musí mít sociální pracovník dokončené vzdělání v oboru sociální pedagogika nebo sociální práce a to na vysoké nebo vyšší škole, musí tedy získat titul diplomovaný asistent, bakalář nebo magistr (Zákon č. 108/2006 Sb., § 110).

Sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy, sociálně právní poradenství provádí analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, zajišťuje odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence a depistážní činnost, dále zabezpečuje poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb (Zákon č. 108/2006 Sb., § 109). Jinak řečeno sociální pracovník pracuje s klienty,

s jejich rodinami, se skupinami, s organizacemi, s komunitami i jako expert při přípravě některých zákonů a vyhlášek (Matoušek 2008, s. 12).

Předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a výše zmiňovaná odborná způsobilost podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (Zákon č. 108/2006 Sb., § 110).

Profesionální sociální pracovník je vzdělaný v oboru, je veden etickým kodexem. Jeho prioritou jsou práva a zájem všech klientů, které chápe jako aktivní spolupracovníky. Profesionální sociální pracovník by měl umět své jednání veřejně obhájit (Matoušek 2008, s. 46).

Pro sociálního pracovníka je nezbytné, aby měl kromě odborných znalostí také řadu předpokladů a dovedností. Nezbytnou dovedností sociálního pracovníka je komunikace. Dobré komunikační dovednosti jsou pro sociálního pracovníka zcela nezbytné v každé etapě jeho práce. Mezi další předpoklady sociálního pracovníka mimo jiné patří důvěryhodnost, přitažlivost a emoční inteligence, tedy jak umí sociální pracovník zacházet se svými emocemi a empatie, která je důležitá pro vytvoření lidského vztahu s klientem (Matoušek 2008, s. 52-54).

1.1.3 Role sociálních pracovníků

Sociální pracovníci vykonávají při své profesionální činnosti mnoho rolí, které se vzájemně prolínají. V praxi může jeden nebo druhý přístup převládat podle požadované pracovní náplně, charakteru zařízení a stylu vedení organizace. Pro konkrétní představu uvedu výčet rolí dle Řezníčka:

- **Pečovatel** (poskytovatel služeb) pomáhá klientům v jejich denním životě tam, kde vzhledem k postižení, onemocnění sami nezvládnou vykonávat důležité činnosti. Takové služby je možno poskytovat v pobytovém zařízení nebo v domácnostech klientů.
- **Zprostředkovatel** služeb pomáhá klientům získat kontakt s potřebnými sociálními zařízeními v často nepřehledné síti sociálních služeb.

- Cvičitel (učitel) sociální adaptace pomáhá klientům řešit problémy, prostřednictvím koordinace jejich chování.
- Poradce nebo terapeut pomáhá klientům získat náhled na jejich postoje, pocity a způsoby jednání a tím zvyšuje jejich osobnostní růst.
- Případový manažer usiluje o zajišťování, koordinaci, vhodný výběr a souvislé poskytování služeb, zejména u klientů, kteří mají větší množství sociálních a zdravotních potřeb.
- Manažer pracovní náplně organizuje objem práce, načasování intervence, sleduje kvalitu poskytovaných služeb a průběžně zpracovává informace.
- Personální manažer zajišťuje výcvik, výuku, supervizi, konzultace pracovníků zařízení.
- Administrátor neboli vedoucí pracovník či ředitel zařízení, plánuje, rozvíjí a zavádí způsoby práce, služby a programy v sociálních zařízeních.
- Činitel sociálních změn, je takový sociální pracovník, který řeší společenské problémy. Většinou jde o komunitního sociálního pracovníka angažujícího se ve správních a legislativních orgánech (Řezníček 1994, s. 63-64).

Výše popsané jednotlivé role kladou na sociální pracovníky a proces jeho vzdělávání určité požadavky, které je nutné pro výkon profese splnit, protože vzdělání je samozřejmě klíčové pro formování profesní role.

1.1.4 Sociální pracovníci jako profesionálové vykonávající sociální službu

Následující kapitola pojednává o sociálních službách, jejichž prostřednictvím se sociální práce realizuje. Sociální pracovníci se mohou uplatňovat díky mnoha kompetencím ve státních či nestátních organizacích. Do těchto dvou skupin lze v zásadě rozlišit i sociální služby upravené zákonem č. 108/2006 o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Sociální služby jsou dle zákona o sociálních službách děleny na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Poskytují se jako služby pobytové, ambulantní a terénní (Zákon č. 108/2006 Sb., § 32-33).

Sociální služby se mohou dělit i podle toho, s jakým cílem nebo jakým způsobem jsou poskytovány. Rozeznáváme tak sociální služby preventivní, terapeutické, rehabilitační nebo intervenční a pečovatelské. Sociální služby mohou být poskytovány v bytě, v centru nebo v domově. Za službu lze považovat také poskytnutí informace nebo zastupování při vyjednávání, péči po určitou dobu nebo trvalou péči v rezidenčním zařízení (Matoušek 2007, s. 179).

V sociálních službách vykonávají odbornou činnost sociální pracovníci za podmínek stanovených v §109 a §110 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, dále pak pracovníci v sociálních službách, zdravotničtí pracovníci, pedagogičtí pracovníci, manželští a rodinní poradci a další odborní pracovníci, kteří přímo poskytují sociální služby (Zákon č. 108/2006 Sb., § 116).

Pracovníkem v sociálních službách je ten, kdo vykonává přímou obslužnou péči o osoby v ambulantních nebo pobytových zařízeních sociálních služeb, základní výchovnou nepedagogickou činnost spočívající v prohlubování a upevňování základních hygienických a společenských návyků, pečovatelskou činnost v domácnosti osoby spočívající ve vykonávání prací spojených s přímým stykem s osobami s fyzickými a psychickými obtížemi nebo pod dohledem sociálního pracovníka činnosti při základním sociálním poradenství, depistážní činnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, činnosti při zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, činnosti při poskytování pomoci při uplatňování práv a oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (Zákon č. 108/2006 Sb., § 116).

Podmínkou výkonu činnosti pracovníka v sociálních službách je způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost podle zákona č. 108/2006 o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (Zákon č. 108/2006 Sb., § 116).

Školení sociální pracovníci tyto sociální služby profesionalizují. Profesionální sociální pracovníci poskytují informace a cenné rady, zastupují, pracují s klienty a poskytují jim i jiné podobné odborné služby. Odbornost sociálního pracovníka se vyznačuje především tím, že je schopen využít všech nabitých znalostí a dovedností prostřednictvím vzdělání k tomu, aby diagnostikoval konkrétní potřeby klienta a navrhnul účinné řešení klientovi situace (Matoušek 2007, s. 179-180).

1.1.5 Kompetence sociálního pracovníka

Následující dvě kapitoly, které spolu úzce souvisí, se zabývají dalšími klíčovými tématy a to kompetencemi sociálního pracovníka a etikou v sociální práci, neboť znalost etického kodexu a vzdělávání se v jeho rámci je pro sociálního pracovníka klíčová.

Kompetence představují souhrn vědomostí, schopností, dovedností, způsobilostí, oprávnění, hodnot a postojů, které jsou důležité pro osobní rozvoj a uplatnění každého člověka. Kompetentní sociální pracovník je ten, který má pravomoc vykonávat sociální práci tzn., že má odborné vzdělání a kdo je schopen ve svém povolání jednat v souladu s profesionální rolí. Jedná se tedy o osobu, která je vybavena pravomocí, postoji a znalostmi (Havrdová 1999, s. 41-42).

Kompetentní sociální pracovník je ten, kdo je vybaven pravomocí vykonávat sociální práci jednak jako absolvent odborného vzdělání a jednak jako člen sociální organizace (Havrdová 1999, s. 41).

Je důležité v této bakalářské práci zmínit vzhledem jejímu tématu, že soustava základních kompetencí byla inspirována materiálem britské Ústřední rady pro vzdělávání a trénink v sociální práci shrnujícím požadavky pro udělení diplomu v sociální práci, zohledňovala také standardy vzdělávání, které se v sociální práci v České republice užívají a vycházela z praktických zkušeností členů týmu. Tato soustava zahrnuje schopnosti a dovednosti jako je rozvíjení účinné komunikace, plánování postupu, podpora a pomoc k soběstačnosti poskytování služeb, přispívání k práci organizace a odborný růst. Každá kompetence je blíže definována kritérii kompetence, které se dají objektivně zjišťovat a jsou také nutnou podmínkou pro naplnění role sociálního pracovníka (Matoušek 2008, s. 16).

Pro potřeby této bakalářské práce si blíže popíšeme poslední z uvedených kompetencí a to odborný růst, neboť tato kompetence reprezentuje obecné kvality sociálního pracovníka především ve schopnosti celoživotního učení, otevřené spolupráci s druhými, angažovanost v oboru a schopnost zorganizovat si práci (Havrdová 1999, s. 98).

Dle definice kompetence odborného růstu je sociální pracovník schopen konzultovat a řídit svůj odborný i osobní růst. Je schopen se kvalifikovaně rozhodovat a spolupracovat a dosahovat vytčených pracovních cílů ve stanoveném čase a přispívat k pozitivním změnám ve svém oboru. Důležitým specifickým kritériem této kompetence mimo jiných je pro sociálního pracovníka především doplňování znalostí a dovedností v sociální práci a sledování vývoje

zákonodárství. Sociální pracovník by měl také umět využívat zkušenosti na seminářích a vzdělávacích akcích k prohloubení informací ve svém oboru (Havrdová 1999, s. 97-99).

Z výše uvedeného je patrné, jak je důležité pro sociálního pracovníka se v jednotlivých kompetencích orientovat, pochopit je, následně je rozvíjet a posilovat. A právě k tomuto pochopení a rozvoji dopomáhá další vzdělávání sociálních pracovníků.

1.1.6 Etika v sociální práci

Dle Jankovského je etika filozofickou vědou o správném způsobu života, který vychází z racionálních přístupů a snaží se nalézt, popřípadě i zdůvodnit společné a obecné základy (Jankovský 2003, s. 21-22).

Etika se zabývá zkoumáním morálky, hodnot a norem lidského jednání. Základní etické pojmy často souvisí s pojmy filosofickými a pojmy náboženskými, což je dáno společnou tradicí v používání daných termínů.

Hodnoty a morální kontext sociální práce jako profese nejsou jednoznačně definovány, stejně jako sociální práce a jsou závislé na sociokulturním kontextu, v němž je sociální práce jako praxe realizována a na historickém období, v němž se utváří. Problematika hodnot v sociální práci je velmi komplexní, to znamená, že etické problémy a etická dilemata se vyskytují prakticky ve všech oblastech sociální práce. Etika v sociální práci a s ní spojený požadavek komplexnosti v sociální práci rozhodují tedy o kvalitě sociální práce (Sýkorová 2008, s. 65-67).

Každý sociální pracovník by měl znát principy sociální práce, které mu dávají hodnotové orientace společnosti, profese a etický kodex. Sociální pracovník by měl být schopen náležitě diagnostikovat, osvětlit a v rámci hodnotového horizontu zmírnit nebo vyřešit konkrétní potřeby člověka. Měl by mít zájem o celkové dobro klienta a základní odborné znalosti dalších pro sociální práci potřebných vědních oborů. Za hodnotový horizont sociální práce se považuje lidská důstojnost a sociální spravedlnost. V souvislosti s etikou se nejčastěji zmiňuje etický kodex, lidská práva, etická dilemata a etické teorie, které pomáhají k vědomějšímu odpovědnému jednání sociálního pracovníka. Právě z těchto důvodů byl v roce 1996 sepsán etický kodex sociálních pracovníků, který od té doby prošel mnoha změnami (Sýkorová 2008, s. 73-79).

Etický kodex sociálních pracovníků ČR vyjadřuje respekt ke klientům a jejich sebeurčení především tím, že stavím na hodnotách lidských práv. Dle etických zásad by sociální pracovník měl zohledňovat jedinečnost svých klientů a dbát na jejich seberealizaci, tak aby současně nedocházelo k omezení stejného práva druhých osob. Měl by jim pomáhat v osobnostním rozvoji a v řešení konfliktů se společností a hledat způsoby, jak do tohoto procesu zapojit samotného klienta. To vše činí sociální pracovník za využití svých zkušeností a dovedností. Ve vztahu ke svému povolání a odbornosti je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání a výcvik, což je základem pro udržení stanovené úrovně odborné práce. Pro svůj odborný růst využívá znalosti a dovednosti svých kolegů i jiných odborníků (Etický kodex sociálních pracovníků ČR 2005).

Etika sociální práce je v současné době velmi aktuálním tématem a sociální pracovníci jsou často pod společenským drobnohledem. Z tohoto důvodu je nutné poukázat na důležitost a význam dalšího vzdělávání sociálních pracovníků a udržovat tím jejich co nejvyšší odbornou úroveň. A právě tomuto důležitému tématu se budu dále věnovat v následujících kapitolách.

1.2 Vzdělávání v sociální práci

Tato kapitola pojednává obecně o samotném vzdělávání v sociální práci, v následující kapitole si přiblížíme vzdělávání dospělých, které vyústí v samotné vzdělávání sociálního pracovníka.

O rozvoj sociální práce a její prestiž u nás se zasloužila doktorka Alice Masaryková, dcera Charlotty Garrigue a Tomáše Garrigua Masaryka, prvního prezidenta Československa. V roce 1919 v Praze založila jako první Vyšší sociální školu v ČSR. V ní se v jednoročném studiu vzdělávaly sociální pracovnice, diplomované sestry a pracovníci pro práci v terénu, tedy dnes velmi podceňovaní terénní pracovníci. Díky jejímu úsilí se rozvíjely terénní programy, ošetřovatelská péče, výchovná a sociální práce (Puskajlerová 2013).

Stále více lidí žije v prostředí primárně založeném na získávání a distribuci znalostí. Participace na celoživotním učení se stává nutností a nikdy nekončícím procesem. Vzdělávání tak nehraje pouze roli významného faktoru kvality lidského života jednotlivých občanů, ale

stává se základním elementem života celé společnosti. Myšlenka nutnosti a přínosu vzdělávání tedy není nová (Šerák 2009, s. 13).

V oblasti vzdělávání sociálních pracovníků České republiky se uplatňuje Asociace vzdělavatelů v sociální práci, což je dobrovolné sdružení právních subjektů vyšších odborných a vysokých škol nebo jejich částí, které nabízejí vzdělání v sociální práci na území ČR. Cílem této asociace je zvyšování odborné kvality vzdělávání v sociální práci v ČR a zkvalitňování vzdělávání v sociální práci, čímž přispívá ke zdokonalování nabídky a výkonu služeb sociální práce v České republice. Uvedených cílů zmíněná asociace dosahuje mimo jiné tím, že vytváří Minimální standardy vzdělávání v sociální práci a vydává časopis *Sociální práce/Sociálna práca* (Asociace vzdělavatelů v sociální práci 2009).

1.2.3 Vzdělávání v sociální práci jako vzdělávání dospělých

Obecně je vzdělávání jednou ze stěžejních hodnot našeho života a schopnost se vzdělávat je jednou z nutných vlastností pro dobrý život. Vzdělávací proces obecně připravuje studenta do zaměstnání, výrazně ovlivňuje a formuje i sociální práci jako obor. Vzdělávání je společenskou hodnotou, se kterou jsme nějakým způsobem v kontaktu stále. Důležitost vzdělání je v naší civilizaci samozřejmá již od počátků a z naší historie je patrné, že vzdělání vždy hrálo jednu z hlavních rolí evropských společností a je tomu tak institucionálně dodnes. I dnes se očekává, že absolvování prestižní školy vede k získání dlouhodobého zaměstnání. Vzdělání je tak jistou cestou k úspěchu, nebo by alespoň mohlo být. To je právě jeden z aspektů obtížností, které způsobují i změny ve vývoji oboru sociální práce (Pelikánová 2012, s. 54).

Vzdělávání dospělých je zjednodušený pojem pro vzdělávání osob, které ukončily školní přípravu na své budoucí povolání a vstoupily na trh práce. Jedná se o proces záměrného rozvíjení takových vědomostí a dovedností, které jsou nezbytné pro pracovní život a plnění životních a společenských rolí. Je to také proces, který člověku umožňuje lepší orientaci v oblastech ekonomického, kulturního, společenského a politického života, které se neustále mění (Bednaříková 2010, s. 55-58).

Každá profese je ovlivňována těmito změnami a nejinak je tomu i v sociální práci. Neustále měnícím se politickým prostředím, dochází ke schvalování nových zákonů, které přímo zasahují do činnosti sociálních pracovníků.

Pro přehlednost je zde použito rozdělení, která vzdělávání dospělých člení na:

- Školní vzdělávání, které umožňuje dospělé populaci získat takový druh a stupeň vzdělání, které se běžně získává v mládí. Tímto vzděláním je možné nabýt vyučení, absolvovat vyšší odborné studium, vysokoškolské bakalářské, magisterské i doktorandské studium. Doklad o úspěšném absolvování studia obdrží úspěšní absolventi stejný jako i o několik desetiletí mladší studující. Toto studium se realizuje souběžně se zaměstnáním dospělých účastníků jako večerní, dálkové, externí, distanční nebo kombinované (Bednaříková 2010, s. 55-57).
- Další profesní vzdělávání souvisí s povoláním a požadavky na jeho výkon. Jeho cílem je udržovat soulad mezi nároky na výkon určité profese a kvalifikací jedince. Další profesní vzdělávání může mít charakter kvalifikačního vzdělávání (specializace, zaškolení), nebo rekvalifikačního vzdělávání a normativních školení a kurzů (Bednaříková 2010, s. 55-57).
- Občanské vzdělávání usiluje o kultivaci člověka. Je zaměřené především na vzdělávání a uspokojování sociálních potřeb dospělých, které patří do oblasti etické, estetické, právní, zdravotní či sociální (Bednaříková 2010, s. 55-57).
- Zájmové vzdělávání pomáhá naplňovat volný čas dospělých. Jeho obsah je ovlivňován zaměřením a hodnotovou orientací jedinců, kteří se často v rámci vzdělávání sdružují do různých zájmových organizací (Bednaříková 2010, s. 55-57).

Smyslem vzdělávání dospělých je v současnosti především druhá vzdělávací šance pro lidi získat vzdělání dle svých potřeb, odborné vzdělávání a zvyšování kvalifikace, rozvoj předpokladů plnit sociální role, zdravotní prevence, osobnostní rozvoj se zaměřením na individuální zájmy, potřeby a efektivní využívání volného času (Bednaříková 2010, s. 66).

Dnes svou činnost vyvíjejí například také neméně důležitá největší profesní Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR, která organizuje odborné kurzy zaměřené na rozvoj lektorů a na přípravu autorizovaných osob podle zákona č. 179/2006 Sb., organizuje Týdny vzdělávání dospělých, studijní cesty, konference, semináře či workshopy, Česká asociace distančního univerzitního vzdělávání a Asociace trenérů a konzultantů managementu. Stát

přestal v této oblasti plnit jakékoliv funkce a v souladu se zásadami liberálního řízení ponechal vývoj tržním principům (Palán, Langer 2008, s. 8-33).

V současné době však postrádá Česká republika ucelenou soustavu dalšího vzdělávání pro dospělé. Poskytovateli vzdělávání dospělých jsou v současnosti především komerční organizace, agentury, vzdělávací firmy, neziskové subjekty a školy. Vzdělávání nemá systémový charakter a mezi jednotlivými prvky tohoto systému jsou jen náhodné vazby, založené na principu dobrovolné spolupráce. Fungování vzdělávací institucí je podřízeno nabídce a poptávce, která má své klady i zápory (Bednaříková 2010, s. 65-66).

Výjimkou jsou ale specifické oblasti jako například rekvalifikace, profesní vzdělávání, kontinuální vzdělávání a jiné.

1.2.4 Odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka

Touto kapitolou si vymezíme náležitosti, odbornou způsobilost, která je potřebná k výkonu povolání sociálního pracovníka. A právě tuto odbornost je možné získat jen procesem vzdělávání.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů stanovuje, jaké předpoklady musí mít pro výkon svého povolání sociální pracovník a pracovník v sociálních službách. Zákon o sociálních službách přesně uvádí, že předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je plná svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost podle tohoto zákona.

Odbornou způsobilostí k výkonu sociálního pracovníka je dle výše citovaného zákona:

- vyšší odborné vzdělání získané absolvováním akreditovaného studijního programu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,
- vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku,

- absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 5 let, za podmínky ukončeného vysokoškolského vzdělání v oblasti studia
- absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 10 let, za podmínky středního vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně právním, ukončeného nejpozději 31. prosince 1998 (Zákon č. 108/2006 Sb., § 110).

Všechny tyto úrovně vzdělávání v sociální práci se také promítnou v empirické části.

Odbornou způsobilostí pracovníka v sociálních službách je:

- základní vzdělání nebo střední vzdělání a absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu,
- střední vzdělání s výučním listem nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou a absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu,
- základní vzdělání, střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem, střední vzdělání s maturitou nebo vyšší odborné vzdělání a absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu (Zákon č. 108/2006 Sb., § 116).

Z toho, co již bylo řečeno, je patrné, že pro sociální práci se student musí vzdělávat i po maturitě. Na úrovni úplného středního nebo středního vzdělání se nepočítá se vzděláním pro sociální práci. Pro sociálního pracovníka je tedy podmínkou tříleté pomaturitní vzdělání. Toto studium může být poskytnuto na vyšší odborné škole nebo na škole vysoké (Tomeš 1997, s. 36-43).

Student se může vzdělávat jednooborově nebo dvouoborově. V případě dvouoborového studia je sociální práce doplněna studiem pedagogiky, zdravotní naukou, ekonomii, sociologií či právem. To znamená, že obor sociální práce zůstává oborem hlavním a určení druhého oboru je v pravomoci vysoké školy.

Studiem vyšší odborné školy a obhajobou závěrečné písemné práce spolu se závěrečnou zkouškou se student stává diplomovaným sociálním pracovníkem (Tomeš 1997, s. 36-43).

Bakalářské studium v sociální práci připravuje studenty na výkon profese sociálního pracovníka v kontextu všeobecného univerzitního vzdělání. Absolvent bakalářského studia je připraven na obecnou sociální praxi a prokazuje základní kompetence v přímé práci s jednotlivcem, rodinou, skupinou či komunitou. Bakalářský program také vede studenta k pochopení významu celoživotního vzdělávání a motivuje jej k dalšímu rozvoji. Studium je ukončeno obhájením bakalářské práce, státní zkouškou a následným získáním titulu bakalář (Tomeš 1997, s. 36-43).

Magisterské studium je pětiletý univerzitní program, který má dva cykly. První cyklus je shodný s bakalářským studiem, druhý cyklus připravuje odborníky v oblasti řízení, výuky nebo náročnější praxe v sociální práci. Navazuje na bakalářské studium. Poskytuje ucelený rozhled, který se uplatňuje v koncepční, plánovací, analytické, řídicí a výzkumné práci v rolích poradců, mediátorů, supervizorů nebo metodiků sociální práce. Absolvent prokazuje znalosti a dovednosti ve vybrané oblasti řízení či plánování služeb nebo v sociální terapii a v praktické oblasti realizací vlastních projektů. Pro udělení titulu magistr, který je výstupem tohoto studia je nutné obhájit diplomovou práci a složit státní zkoušku. Tito specialisté v profesi sociální práce se pak mohou uplatnit jako vedoucí organizací, učitelé na vyšších odborných školách, mediátoři, sociální terapeuti nebo jako specialisté v metodách sociální práce (Tomeš 1997, s. 36-43).

Doktorandské studium v sociální práci navazuje na magisterské studium v sociální práci a vede studenta k prohloubení a syntéze vědomostí a znalostí z obecného vědního základu a z oboru sociální práce. Student si prohloubí znalosti zejména z teorie a metod sociální práce, historie oboru, z vývoje sociálních systémů, sociální politiky a výzkumu v sociální práci. Absolvent by měl studiem prokázat speciální znalost v jedné vybrané odborné oblasti sociální práce a dovednosti v její analýze a řešení. Očekává se o něj inovativní přístup a přínos tomuto oboru. Toto studium je určeno pro osobnosti, které se mohou uplatnit ve výzkumu, v rozvoji teorie, přípravě a vyhodnocování sociálních koncepcí, jako učitelé a supervizoři v odborných či vysokých školách a odbornými konzultanty. Podmínkou pro udělení titulu doktor je obhajoba rigorózní práce a rigorózní zkouška (Tomeš 1997, s. 36-43). Pro úplnost a aktuálnost výše uvedených studií v sociální práci na závěr této kapitoly uvádím, že tyto informace lze dohledat na webových stránkách Asociace vzdělavatelů v sociální práci.

1.2.5 Další vzdělávání sociálního pracovníka

Další vzdělávání souvisí s povoláním a požadavky na jeho výkon. Jeho smyslem a tedy cílem je udržovat soulad mezi nároky na výkon určité profese a kvalifikací jedince. Modernizace, zvyšující se požadavky na kvalitu a produktivitu práce, rozvoj vědomostí, dovedností a postojů vyžadují, aby odpovídaly zmíněnému trendu. Další vzdělávání může mít charakter kvalifikačního vzdělávání, což je například zvyšování kvalifikace, prohlubování kvalifikace, specializace a zaškolení. Dále může mít další vzdělávání charakter rekvalifikačního vzdělávání a v neposlední řadě to mohou být normativní školení a kurzy (Bednaříková 2010, s. 56).

Podrobně se dalšímu vzdělávání sociálních pracovníků věnuje celá empirická část na základě konkrétních dat od sociálních pracovníků v Libereckém kraji.

- Aby bylo zajištěno doplňování, a obnovování kvalifikace je zaměstnavateli uloženo zabezpečit dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, sociálním pracovníkům další vzdělávání. Zaměstnavatel je tedy povinen dle zákona o sociálních službách zabezpečit sociálnímu pracovníkovi další vzdělávání v rozsahu minimálně 24 hodin za kalendářní rok, kterým si obnovuje, upevňuje a doplňuje kvalifikaci. Povinnost dále se vzdělávat se nevztahuje na zaměstnance ve zkušební době. Další vzdělávání sociálních pracovníků se uskutečňuje na základě akreditace vzdělávacích programů udělené ministerstvem na vysokých školách, vyšších odborných školách, ve vzdělávacích zařízeních právnických a fyzických osob (Zákon č. 108/2006 Sb., § 111).
- Účast na dalším vzdělávání je považována za prohlubování kvalifikace. Dokladem o absolvování dalšího vzdělávání je osvědčení vydané vzdělávacím zařízením, které další vzdělávání pořádalo nebo potvrzení vydané zařízením, ve kterém byla zajišťována odborná stáž nebo potvrzení vydané organizátorem konference (Zákon č. 108/2006 Sb., § 111).

Formy dalšího vzdělávání jsou:

- specializační vzdělávání, které je zajišťované vysokými školami a vyššími odbornými školami navazující na získanou odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka,
- účast na kurzech s akreditovaným programem,

- odborné stáže,
- účast na školicích akcích,
- účast na konferencích (Zákon č. 108/2006 Sb., § 111).

1.2.6 Vzdělávací zařízení v Libereckém kraji

V této kapitole si popíšeme nabídku vzdělávacích zařízení pro výkon sociální práce, která je dostupná v Libereckém kraji. Tato poslední kapitola teoretické části bude plynule navazovat na část empirickou, jejíž hlavním cílem je v co nejširší míře zmapovat a zjistit možnosti a zkušenosti samotných sociálních pracovníků s dalším vzděláváním a také konkrétně zjistíme, zda jsou sociální pracovníci s touto nabídkou vzdělávacích programů v Libereckém kraji spokojeni.

- Střední škola právní – Právní akademie, s.r.o.

Jedním z oborů, které tato škola nabízí ke studiu, je právní činnost se zaměřením sociálním. Studium je čtyřleté, zakončené maturitní zkouškou, forma studia je denní. Dosažený stupeň vzdělání je střední vzdělání s maturitní zkouškou. Obecným cílem programu je připravit žáka na úspěšný, smysluplný a odpovědný občanský a pracovní život, připravit žáka pro další celoživotní vzdělávání a vytvořit předpoklady pro případné studium na vysoké škole. Do prvního ročníku studijního oboru jsou přijímáni uchazeči, kteří splnili povinnou školní docházku a kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí. Podmínky přijímacího řízení pro daný školní rok stanoví ředitel školy.

Obsahový okruh je zaměřen na vytváření dovedností práce se sociálně handicapovanými lidmi (s jednotlivcem, jeho okolím i se skupinou), se sociálně znevýhodněnými jedinci či s jedinci, vyžadující sociální pomoc a péči. Důraz se klade na postoje žáků a na jejich ochotu uplatňovat ve svém životě a práci požadované principy a normy. Žáci se učí uvědomit si etický kodex sociálního pracovníka (Studijní obory 2014).

- Technická univerzita v Liberci

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Od roku 2003 zde vznikla Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky. Tato katedra zabezpečuje a garantuje bakalářský studijní program sociální práce ve studijním oboru Sociální práce a penitenciární péče. Studijní obor je zaměřen na výkon sociální práce s vybranými skupinami klientů (dle

studentem zvolené specializace). Je možné volit ze dvou specializací – Sociální práce či Penitenciární péče. V rámci specializace Sociální práce se student zaměřuje převážně na péči o jedince zdravotně a sociálně znevýhodněné, v případě specializace Penitenciární péče je připravován na výkon sociální práce s jedinci z rizikových skupin, především na klienty s delikventní či kriminální minulostí.

Cílem studia je získání potřebných kompetencí v rozsahu daném bakalářským studijním programem, především zvládnutí teoretických poznatků, získání praktických dovedností, sociálních a profesionálních kompetencí, které absolvent dokáže využít a rozvíjet při výkonu sociální práce a umí je aplikovat při práci s klientem.

Katedra sociálních studií také zabezpečuje a garantuje navazující magisterský studijní program projektový management nebo školská sociální práce. Specializaci studia si student volí v průběhu prvního ročníku a tím i profilující disciplíny.

Dvouleté navazující magisterské studium je uskutečňované kombinovanou i prezenční formou.

Dále katedra zabezpečuje a garantuje následující kurzy v rámci programů celoživotního vzdělávání:

Kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách se zaměřením na resocializační péči. Absolvent kurzu získá základní poznatky a dovednosti v oboru sociální práce se zaměřením na specifika práce pracovníků policie a ve vězeňství. Důraz v kurzu je kladen na aktuální trendy v oboru.

Kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách se zaměřením na osoby se zdravotním postižením. Absolvent kurzu získá základní poznatky a dovednosti v oboru sociální práce se zaměřením na specifika práce sociálních pracovníků pracujících v oblasti státní správy, zdravotně sociální péče, sociální péče, sociálních služeb nebo v oblasti speciálního školství.

Všechny studijní programy a programy celoživotního vzdělávání probíhají kombinací formy prezenční a distanční.

Katedra sociálních studií také nabízí šedesátihodinový kurz, který má za cíl rozšířit znalosti a dovednosti sociálních pracovníků a dalších profesionálů v širokém kontextu bio-

psycho-sociálních a spirituálních potřeb jak klientů, tak pracovníků. Kurz má výcvikový charakter (TUL, KSS 2014).

Nyní si uvedeme nabídku vzdělávacích programů v Libereckém kraji, kterých se může sociální pracovník zúčastnit a prohloubit tak svou kvalifikaci. Vzhledem k široké nabídce vzdělávacích programů v tomto kraji uvádím pouze některé.

- Kvalifikační programy nabízí „D“ občanské sdružení vzdělávání, poradenství a dobrovolnictví se sídlem v Liberci (Vzdělávací programy 2014).

Toto sdružení nabízí například:

- Kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách - se zaměřením na oblast sociálního poradenství a sociální prevence. Náplní kurzu je legislativa sociálních služeb, aktuální trendy v sociálních službách, metody sociální práce, základy poradenství v sociálních službách, úvod do občanského a trestního práva, standardy kvality sociálních služeb, základy psychopatologie a psychiatrie, problematika zdraví a nemoci, osobní asistence, zvládání obtížných klientů a další témata.
- Komplexní vzdělávací program pro sociální pracovníky. Tematickým zaměřením tohoto kurzu jsou aktuální trendy v sociálních službách, metody sociální práce, základy poradenství v sociálních službách, úvod do občanského a trestního práva, dluhové poradenství, komunikace a asertivita, zvládání konfliktu, jednání s psychiatrickými i obtížnými klienty, osobní asistence, úvod do problematiky zdraví a nemoci, komunikace s nemocnými, péče o specifické uživatele soc. služeb, stres a prevence vyhoření a další témata.
- Konflikt a efektivní komunikace. Tématem kurzu jsou typy konfliktů, jejich průběh a řešení.
- Vedení rozhovoru se specifickými uživateli sociálních služeb. Náplní kurzu jsou základy poradenského rozhovoru v sociálních službách, vedení rozhovoru se specifickými uživateli, komunikace a emoce.
- Úvod do profesionálních způsobů práce a přístupu ke klientovi v sociálních službách. Tento kurz ozřejmí základní terminologie zdraví a nemoci z

medicínského hlediska, význam psychosociálního pojetí zdraví a nemoci, roli sociálního pracovníka ve zdravotnictví a práva pacientů a osob se zdravotním postižením a osob nemocných.

- Aktuální trendy v sociální práci. Tento nabízený kurz seznámení s aktuálními trendy v oblasti sociální práce a sociální intervence, jejímž cílem je zlepšení životních podmínek lidí ohrožených sociálním vyloučením a v celé společnosti, důraz bude kladen na osvojení si principů a filosofie antiopresivních a antidiskriminačních postupů v sociální práci s menšinami v nejširším slova smyslu, dílčím tématem bude představení předchozího v systemickém slova smyslu.
- Úvod do problematiky zdraví a nemoci v kontextu sociálních služeb. Tématem kurzu je základní terminologie zdraví a nemoci z medicínského hlediska. Význam psychosociálního pojetí zdraví a nemoci. Role sociálního pracovníka ve zdravotnictví. Práva pacientů a osob se zdravotním postižením a osob nemocných.
- Sociální služby. Náplní kurzu je zákon o sociálních službách číslo 108/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů - předmět úpravy, nové pojmy, cíle zákona, dostupnost, kvalita, efektivita služeb, ochrana práv, typologie sociálních služeb, povinnosti poskytovatelů atd.
- Systemický přístup v pomáhajících profesích – úvod do problematiky. Kurz seznámí pracovníky s teoretickými východisky i možnostmi praktického využití systemického přístupu v kontextu pomáhajících profesí (Vzdělávací programy 2014).

Všechny uvedené kurzy jsou akreditované Ministerstvem práce a sociálních věcí. Kurzy jsou určeny pro všechny pracovníky v sociálních službách i sociální pracovníky. Cílem je komplexní rozšíření znalostí, dovedností a schopností v oblasti sociální práce, sociální péče a sociální pomoci. Kurzy jsou sestaveny podle požadavků zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a doplňují odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka (Vzdělávací programy 2014).

- Další nabídku kvalifikačních programů nabízí vzdělávací a poradenská společnost AABYSS, s.r.o.

Specializované akreditované kurzy jsou určeny pro zájemce o rozšíření kvalifikace v oblasti poskytování sociálních služeb. V sociální oblasti nabízí společnost aktuálně šest kurzů. Všechny nabízené kurzy jsou akreditované Ministerstvem práce a sociálních věcí (Vzdělávání v sociální oblasti 2014).

- Řadu akreditovaných kurzů je možné navštívit v Institutu Bernarda Bolzana, společnosti, která vzdělávací kurzy organizuje po celé České republice (Otevřené kurzy 2014).

Na svých webových stránkách Institut nabízí celkem sedm akreditovaných kurzů, které se konají v Liberci a jsou určeny sociálním pracovníkům sociálních služeb.

- Dokumentace vztahující se k průběhu poskytování sociální služby - individuální plánování, přehodnocování, záznamy o činnosti
- Praktické výpočty sociálních dávek
- Základní aspekty dokumentace o poskytování sociálních služeb, správa a její vedení
- Základy ochrany práv uživatelů a pracovní postupy v sociální službě
- Smlouvy o poskytování sociální služby a jejich uzavírání
- Odpovědnost za škodu v sociálních službách z pohledu sociálního pracovníka
- Stížnosti na kvalitu, informační povinnosti a zvyšování kvality sociálních služeb (Otevřené kurzy 2014)

Tímto ukončíme přehled vzdělávacích zařízení a nabídek akreditovaných vzdělávacích programů sociálních služeb a přejdeme do empirické části.

2. Praktická část

2.1 Cíle a východiska empirického šetření

Hlavním cílem empirické části této bakalářské práce bylo v co nejširší míře zmapovat a zjistit možnosti a zkušenosti jednotlivých sociálních pracovníků na odděleních odboru sociální péče Magistrátu města Liberec s dalším vzděláváním. Předmětem šetření je tedy zjištění důvodů, proč se sociální pracovníci chtějí vzdělávat, jaké preferují způsoby odborného vzdělávání, jakým způsobem dochází k výběru dalšího vzdělávání, v jaké době se vzdělávají a zda jsou spokojeni s nabídkou vzdělávacích programů v Libereckém kraji.

Dílčím cílem bylo zjistit postoje a názory k dalšímu vzdělávání jednotlivých sociálních pracovníků. Tímto výzkumným šetřením je zjišťováno, jaká je daná situace týkající se dalšího vzdělávání sociálních pracovníků na odděleních odboru sociální péče Magistrátu města Liberec.

2.2 Stanovení a formulace hypotéz

Pro empirické šetření byly na základě teoretické části a prostřednictvím odborné praxe na oddělení sociálních činností odboru sociální péče stanoveny tyto hypotézy:

Hypotéza č. 1

Většina oslovených sociálních pracovníků dosáhla své odbornosti vysokoškolským vzděláním.

Hypotéza č. 2

Více než 80% respondentů preferuje dva či více vzdělávací programy, z nichž sociální pracovníci upřednostňují vzdělávací programy delší než jednodenní.

Hypotéza č. 3

Více než polovině respondentů je umožněn vlastní výběr kurzu.

Hypotéza č. 4

Více jak polovina respondentů absolvuje povinné vzdělávání pouze v Libereckém kraji.

Hypotéza č. 5

Více jak 60% respondentů vyhovuje rozsah a obsah nabídky vzdělávacích programů v Libereckém kraji.

2.3 Metoda sběru dat

Z možných metod získání potřebných informací byla zvolena jedna z těch nejrozšířenějších a organizačně náročnějších, ve výsledku však nejvýstižnějších – metoda přímého dotazování respondentů prostřednictvím dotazníku. Dotazník samotný byl sestaven s důrazem na efektivitu, tj. aby v něm byly zastoupeny pouze otázky směřující k objasnění výše uvedených cílů. Cílem dotazníku bylo zjistit názory, postoje a zkušenosti jednotlivých respondentů, kteří na dotazy odpověděli. Konkrétní možnosti sociální pracovníků v dalším vzdělávání byly zjišťovány metodou sekundární analýzy dat a její výsledky jsou součástí teoretické části bakalářské práce.

Dotazník byl sestaven jako anonymní, čemuž odpovídala i forma jeho odevzdání po vyplnění. Každý z dotazníků byl zalepen v obálce a předán mi zpět prostřednictvím kontaktní osoby.

2.4 Skladba dotazníku

Dotazník jsem konstruovala tak, aby jeho vyplnění nebylo časově náročné, což by mohlo významný počet sociálních pracovníků odradit. Maximální akceptovatelnou dobu vyplnění dotazníku jsem stanovila na 10 minut.

Druhým požadavkem při tvorbě dotazníku pro mne byla kvalita a množství získaných informací. Snažila jsem se otázky konstruovat srozumitelně a konkrétně a bez velkého počtu odborných termínů.

Skladbu dotazníku jsem tedy podřídila dvěma výše uvedeným kritériím – maximální efektivitě informací a minimálnímu času, který je potřebný k jeho vyplnění.

Dotazník, který byl vyhotoven pouze v jedné verzi, tzn. stejný dotazník, byl použit pro všechny respondenty, se skládal ze dvou částí.

V první vstupní části dotazníku, jakémsi úvodu, jsem nejprve představila svou osobu, univerzitu, fakultu a studijní program, který studuji. Dále jsem vysvětlila, pro jaké účely dotazník slouží, uvedla jeho cíl a informaci o anonymitě dotazníku a poprosila jsem respondenty o spolupráci. Jako poslední v této části byly uvedeny pokyny pro vyplnění dotazníku spolu s termínem pro jeho odevzdání.

Ve druhé hlavní části dotazníku jsou uvedeny otázky směřující na získávání informací, s jejichž pomocí lze ověřit platnost stanovených hypotéz a které vedou k naplnění cíle

bakalářské práce. Dotazník obsahoval celkem 17 otázek. Převážnou část otázek v dotazníku tvořily otázky polouzavřené často uvozené slovy „jiné, prosím uveďte...“. Dále dotazník obsahoval otázky uzavřené s možnými variantami odpovědí i otevřené, ve kterých byl respondentům dán prostor k volnému vyjádření vlastního názoru.

2.5 Charakteristika výzkumného vzorku

Při definování základního souboru mi bylo předem jasné, že není v mých silách sestavit takovou cílovou skupinu sociálních pracovníků, jež by v poměrné míře reprezentovala objektivní souhrn všech sociálních pracovníků v České republice. Přestože jsem do empirického šetření vybrala pouze výběrový soubor reprezentovaný jedním úřadem (Magistrát města Liberec), oslovila jsem v tomto úřadě sociální pracovníky napříč celou organizační strukturou odboru sociální péče (oddělení sociálních činností, oddělení sociálně-právní ochrany dětí, oddělení kurátorské činnosti).

Jedním z respondentů byli sociální pracovníci na oddělení sociálně-právní ochrany dětí, které se zabývá zejména preventivní a poradenskou činností v souvislosti s výchovou nezletilých dětí a zastupováním nezletilých jako jejich kolizní opatrovník při soudních řízeních. Sociální pracovníci na tom to oddělení zastávají pozice odborných sociálních pracovníků se vzděláním, které předepisuje zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů (Odbor sociální péče 2014).

Další respondenti byli z oddělení kurátorské činnosti, které spolupracuje s nezletilými dětmi, které mají výchovné problémy, dopustily se přestupku, nebo páchají trestnou činnost a jako opatrovník tyto nezletilé zastupuje v soudních a správních řízeních (Odbor sociální péče 2014).

Poslední oslovení respondenti působí na oddělení sociálních činností, které vykonává funkci veřejného opatrovníka, vydává parkovací průkaz označující vozidlo přepravující osobu těžce zdravotně postiženou (označení O 7) a označení vozidla řízeného osobou sluchově postiženou (označení O 2), plní úkoly dle zákona o sociálních službách a dle zákona o pomoci v hmotné nouzi, provádí sociální šetření s cílem vykonávat činnosti sociální práce (Odbor sociální péče 2014).

Všichni zmínění sociální pracovníci na výše uvedených odděleních zastávají pozice odborných sociálních pracovníků, referentů oddělení sociálních činností nebo referentů agendy opatrovnictví se vzděláním, které předepisuje zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

Od doby rozdaní dotazníků do jmenovaného úřadu až po vrácení posledního vyplněného dotazníku uplynul jeden měsíc. Z celkového počtu 40 rozdaných dotazníků, jsem jich zpět vybrala 30, což představuje 77,5 % úspěšnost.

2.6 Analýza výsledků empirického šetření

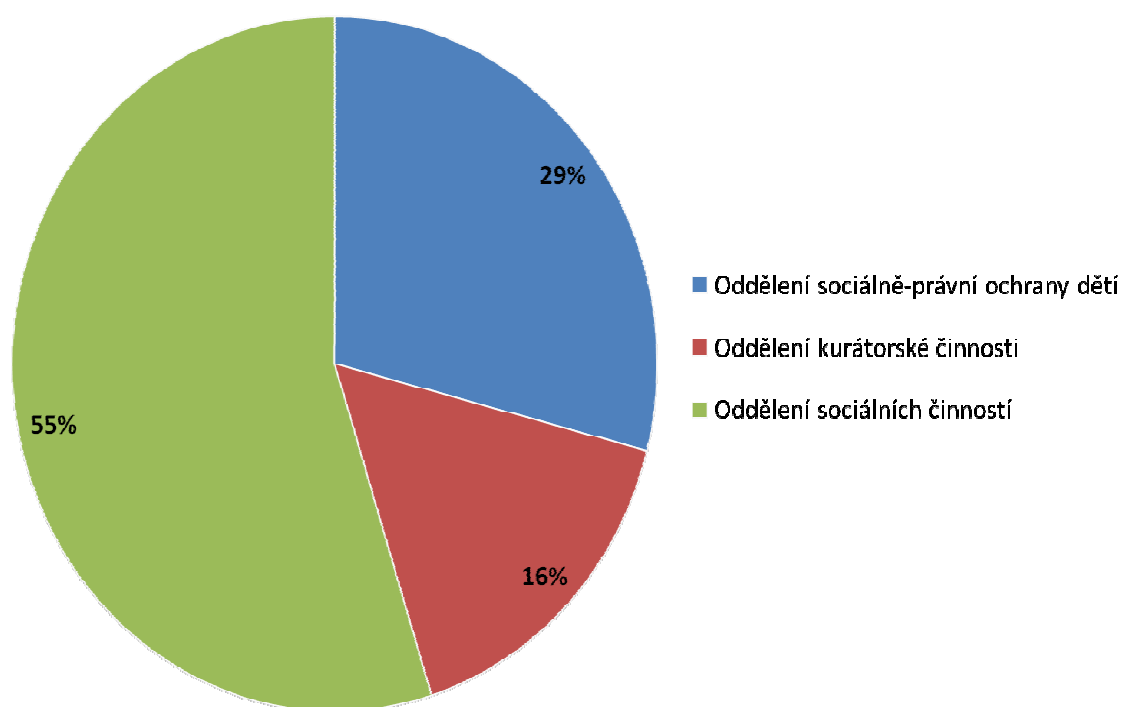
Následující text popisuje vyhodnocení empirického šetření. Data jsou pro přehlednost rozdělena tak, jak byla po sobě řazena v dotazníku, tzn. dle pořadí otázek.

Dotazníková otázka č. 1

Znění otázky: *Na jakém oddělení pracujete?*

Cílem této otázky bylo zjištění, na jakém oddělení odboru sociální péče Magistrátu města Liberec sociální pracovník pracuje.

Na danou otázku odpovědělo všech 31 respondentů. První variantu odpovědi – oddělení sociálně-právní ochrany dětí zaškrtnulo 9 respondentů, druhou variantu odpovědi – oddělení kurátorské činnosti označilo 5 respondentů, třetí variantu odpovědi – oddělení sociálních činností uvedlo 16 respondentů. Největší podíl sociálních pracovníků (55%) pracuje tedy na oddělení sociálních činností. Pracovní zařazení sociálních pracovníků na těchto odděleních s sebou přináší náročné a často rozdílné požadavky. Graficky tyto hodnoty znázorňuje graf č. 1.

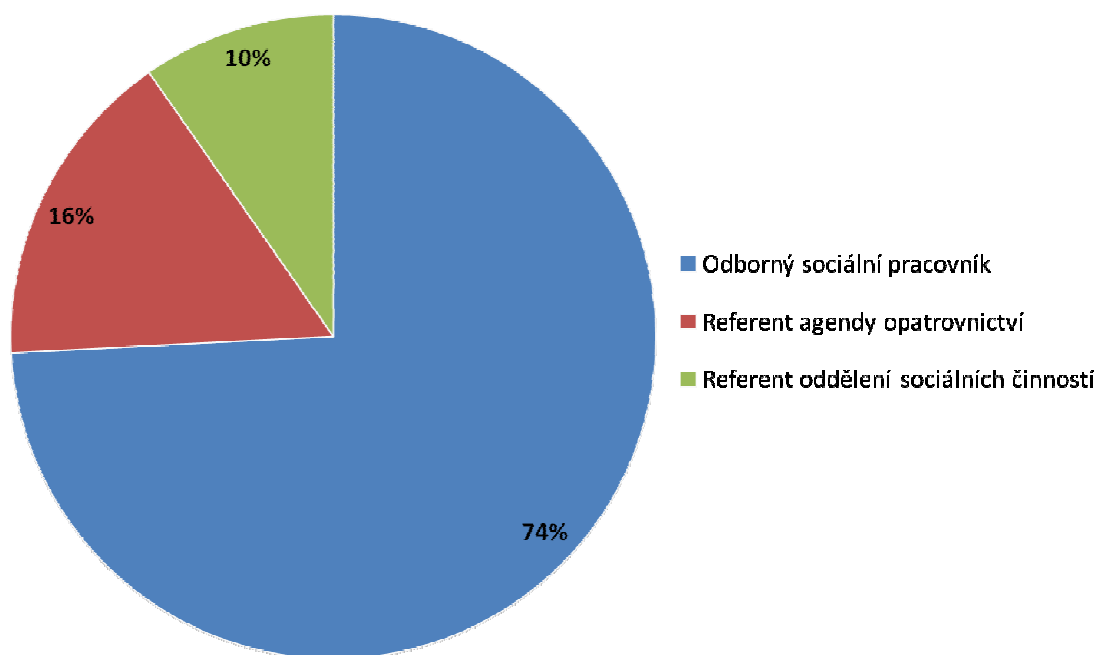
Graf č. 1 Rozdělení respondentů dle oddělení odboru

Dotazníková otázka č. 2

Znění otázky: *Jaké je Vaše současné funkční zařazení?*

Cílem této otázky bylo zjistit jaké je rozdělení výzkumného vzorku podle funkčního zařazení v rámci organizační struktury odboru sociální péče.

Na otázku odpovědělo všech 31 respondentů. Největší počet sociálních pracovníků pracuje na pozici odborný sociální pracovník (74%), nejmenší počet (10%) tvoří referenti oddělení sociálních činností. Otázka funkčního zařazení je zmiňována již v charakteristice výzkumného vzorku.

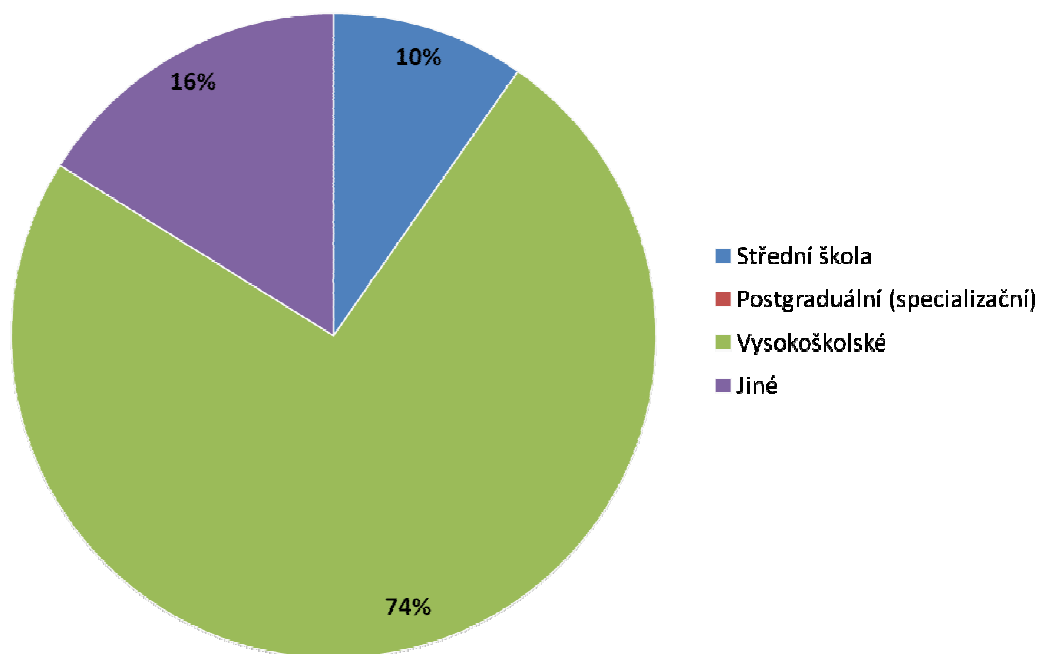
Graf č. 2 Rozdělení respondentů z pohledu funkčního zařazení

Dotazníková otázka č. 3

Znění otázky: *Jaké je Vaše nejvyšší dosažené a ukončené vzdělání?*

Tato otázka mapuje nejvyšší dosažené a ukončené vzdělání.

Respondenti mohli vybírat z možností střední škola, postgraduální (specializační), vysokoškolské, jiné. Nejčtenějším výskytem jsou zde sociální pracovníci s vysokoškolským vzděláním (74%), následují je sociální pracovníci s vyšším odborným vzděláním, kteří označili políčko jiné a se značným odstupem jsou sociální pracovníci, kteří vystudovali střední školu (10%). Souhrn odpovědí zobrazuje graf č. 3.

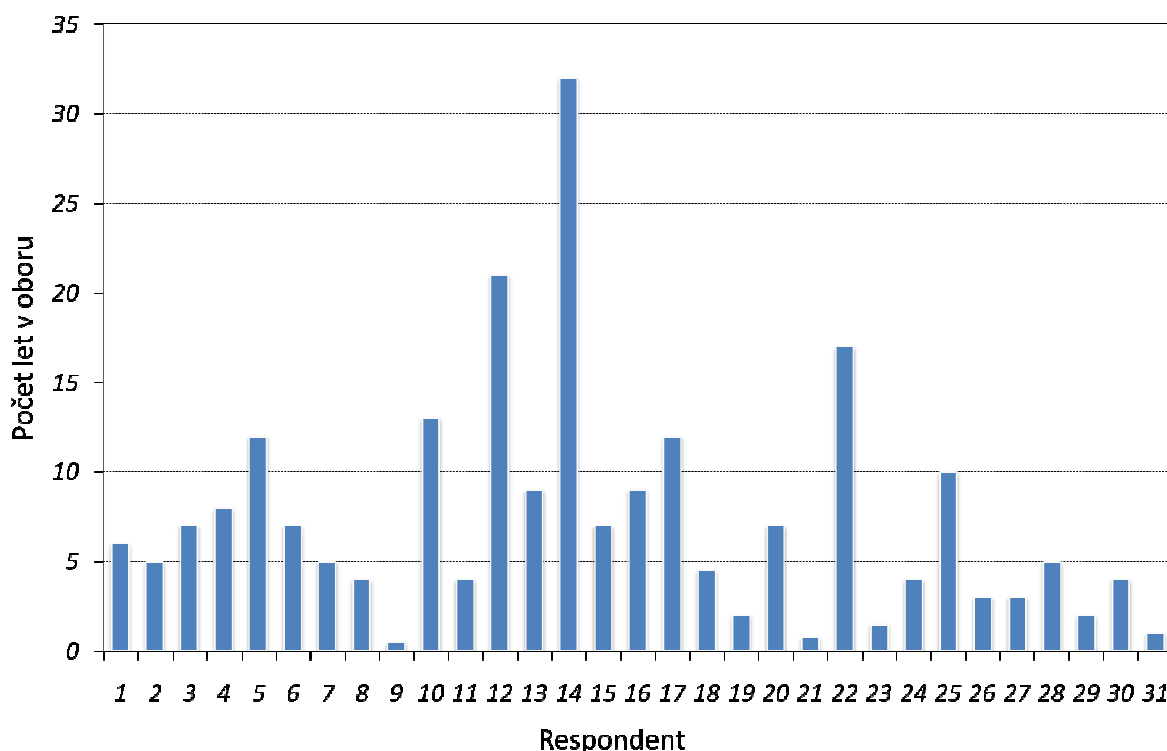
Graf č. 3 Nejvyšší dosažené a ukončení vzdělání

Dotazníková otázka č. 4

Znění otázky: *Kolik let praxe aktivně působíte nebo kolik let pracujete v oboru sociální práce?*

Účelem této otevřené otázky bylo zjistit délku odborné praxe v oboru sociální práce.

Odborná praxe oslovených respondentů se pohybovala v rozmezí od 0,5 do 32 let. Z uvedených odpovědí je patrné, že nejvíce respondentů má spíše krátkodobou praxi ve svém oboru. Průměrná délka odborné praxe v oboru je rovna 7 rokům. Z této průměrné délky praxe lze odvodit, že počty let praxe korespondují s požadavkem na vzdělání, které bylo v roce 2006 upraveno zákonem č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Následující graf zobrazuje přehledně délku praxe respondentů.

Graf č. 4 Délka praxe v oboru

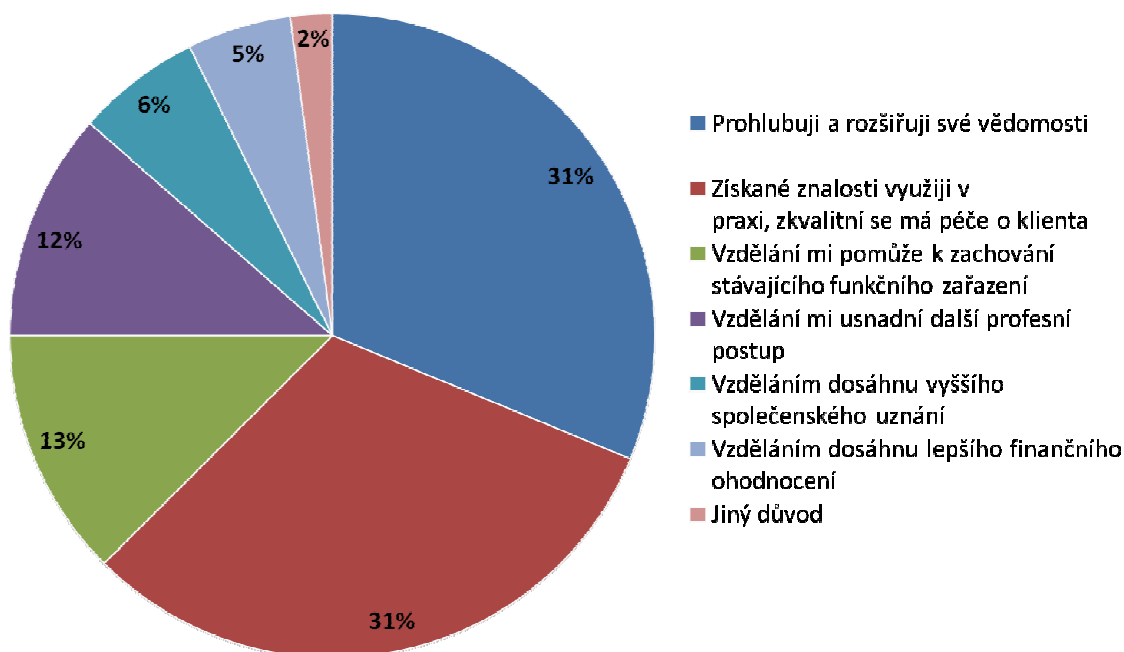
Dotazníková otázka č. 5

Znění otázky: *Specifikujte, prosím, proč je pro Vás důležité se průběžně vzdělávat? Z následujících možností, prosím, označte tři odpovědi.*

Tato otázka by měla přinést odpovědi, z jakých důvodů se oslovení sociální pracovníci průběžně vzdělávají.

Odpovědělo všech 31 respondentů. Z označených odpovědí vyplývá, že téměř 62% sociálních pracovníků si prohlubuje a rozšiřuje své vědomosti, které využívá v praxi, především ve zkvalitnění péče o klienta. 13% respondentů si průběžným vzděláváním zachovává stávající funkční zařazení. Další variantu odpovědi – vzdělání mi usnadní další profesní postup, označilo celkem 11% sociálních pracovníků. 6% respondentů, zaškrtnulo pole, že vzděláním dosáhnou vyššího společenského uznání. 5% respondentů se vzdělává kvůli lepšímu finančnímu ohodnocení a pouze 2% sociálních pracovníků uvedlo jiné důvody, a to konkrétně psychohygienu a vlastní přání. Z těchto odpovědí vyplývá, že převážná většina respondentů považuje průběžné vzdělávání za přínosné ve své praxi.

Výše uvedené je graficky přehledně znázorněné.

Graf č. 5 Důvody průběžného vzdělávání

Dotazníková otázka č. 6

Znění otázky: *Uveďte, prosím, tři možnosti, které nejlépe vystihují způsoby Vašeho odborného vzdělávání v současnosti a jaké preferujete způsoby?*

Tato rozsáhlá dotazníková otázka byla zaměřena na způsoby, kterými se sociální pracovníci v současnosti vzdělávají a jaké způsoby upřednostňují.

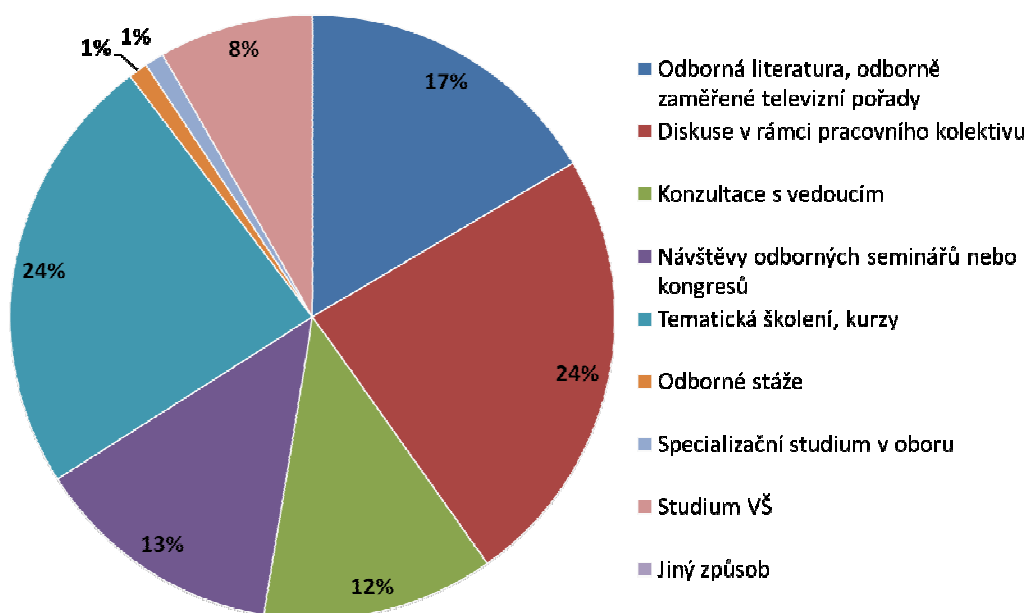
Nejčastějšími způsoby vzdělávání v současnosti jsou tyto:

- tematická školení a kurzy (24%) + diskuze v rámci pracovního kolektivu (24%)
- odborná literatura, odborně zaměřené televizní pořady (17%)
- návštěvy odborných seminářů a kongresů (13%)
- konzultace s vedoucím (12%)

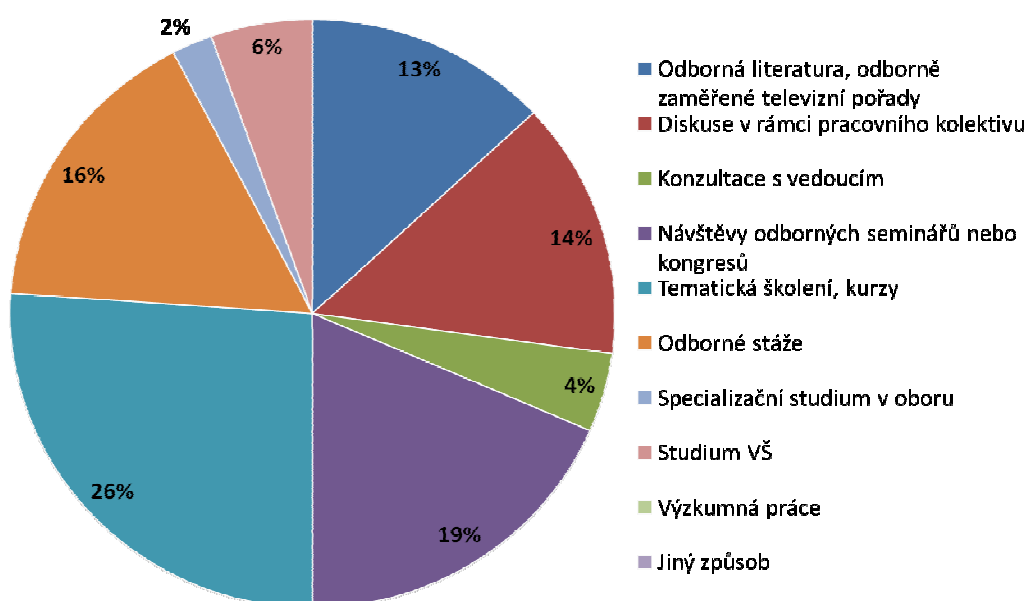
Naopak v čele žebříčku preferencí se umístily tři následující způsoby:

- tematická školení a kurzy (26%)
- návštěvy odborných seminářů a kongresů (19%)
- odborné stáže (16%)

Úplný přehled znázorňuje následující graf.

Graf č. 6a Způsoby odborného vzdělávání v současnosti

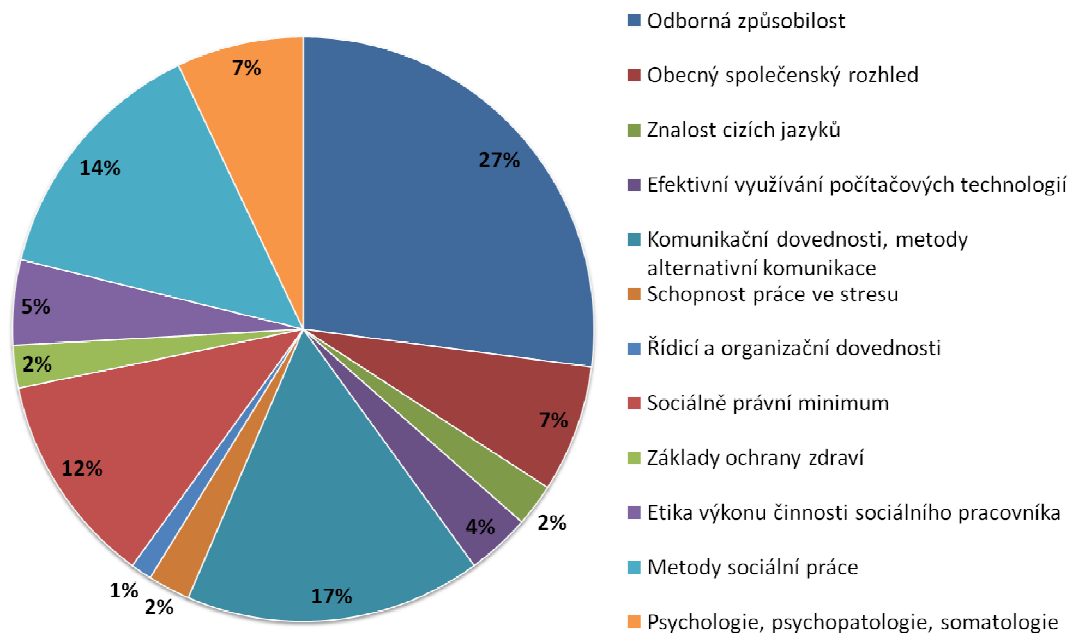
Graf č. 6b Preference způsobů odborného vzdělávání

Dotazníková otázka č. 7

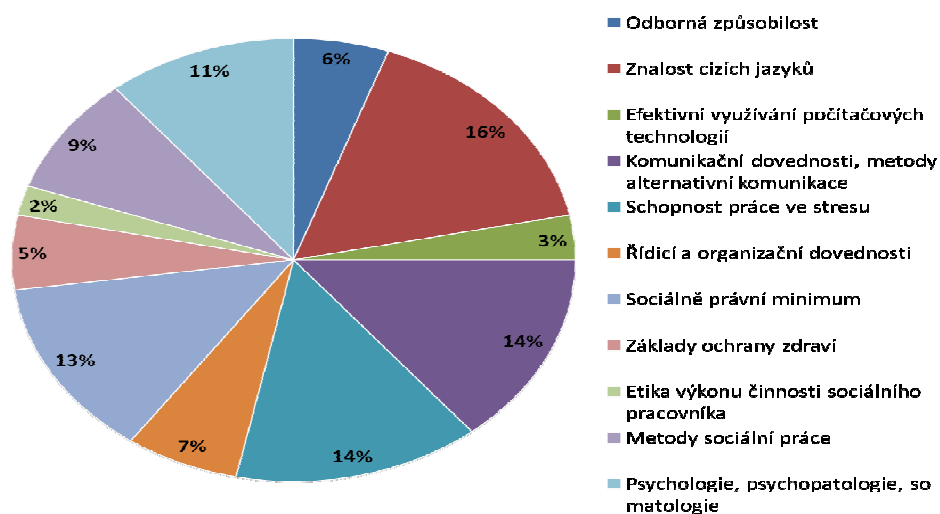
Znění otázky: Vyberte, prosím, tři možnosti nejlépe vystihující oblasti Vašeho současného všeobecného vzdělání a ve kterých pociťujete zvýšenou potřebu svého rozvoje?

Cílem této otázky bylo ukázat nejrozšířenější oblasti současného vzdělávání jakožto preferované oblasti vzdělávání sociálních pracovníků.

Na tuto otázku odpovědělo všech 31 respondentů. V oblasti současného všeobecného vzdělání byly nejčastěji možnosti odborná způsobilost (27%), komunikační dovednosti a metody alternativní komunikace (17%) a metody sociální práce (14%). V oblastech ve kterých respondenti pociťují zvýšenou potřebu svého rozvoje, byly nejčastěji zaškrtnuty možnosti znalost cizích jazyků (15%), schopnost práce ve stresu (13%) a komunikační dovednosti a metody alternativní komunikace (13%). Z počtů jednotlivých odpovědí vyplývá, že největší zájem jeví sociální pracovníci o téma programu týkající se odborné způsobilosti. Pokud se vrátím k teoretické části bakalářské práce, kapitole věnované vzdělávacím zařízením v Libereckém kraji, mohu konstatovat, že vybraná zařízení nabídku takovýchto kurzů nabízejí.

Graf č. 7a Oblasti současného všeobecného vzdělání

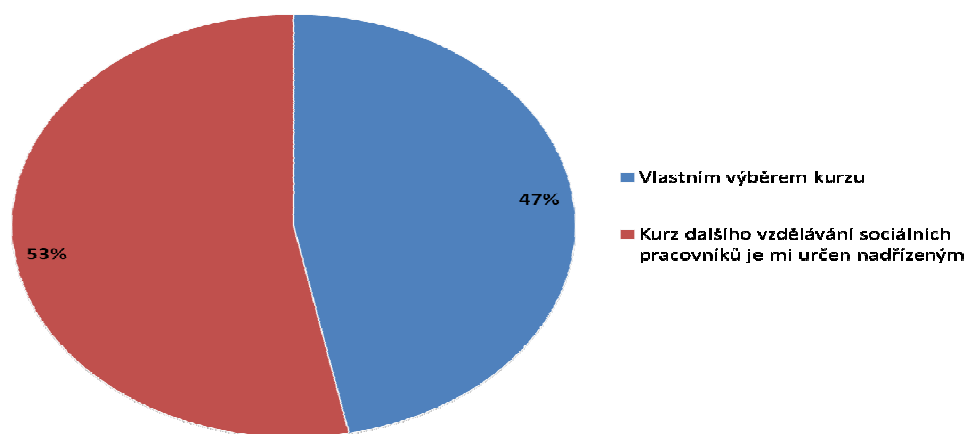
Graf č.7b Oblasti zvýšené potřeby rozvoje ve všeobecném vzdělání

Dotazníková otázka č. 8

Znění otázky: Jakým způsobem dochází k výběru dalšího vzdělávání, které absolvujete?

Cílem této otázky bylo zjistit, jakým způsobem dochází k výběru dalšího vzdělávání.

Respondenti mohli vybírat z možností vlastním výběrem kurzu dalšího vzdělávání sociálních pracovníků a kurz dalšího vzdělávání sociálních pracovníků je mi určen nadřizeným. Z odpovědí na otázku č. 8 je zřejmé, že více jak polovině dotázaných sociálních pracovníků určuje kurz dalšího vzdělávání nadřizený. Souhrn odpovědí zobrazuje graf č. 8.

Graf č.. 8 Způsob výběru dalšího vzdělávání

Dotazníková otázka č. 9

Znění otázky: *Stanovenou časovou dotaci nejméně 24 hodin za kalendářní rok uskutečňujete?*

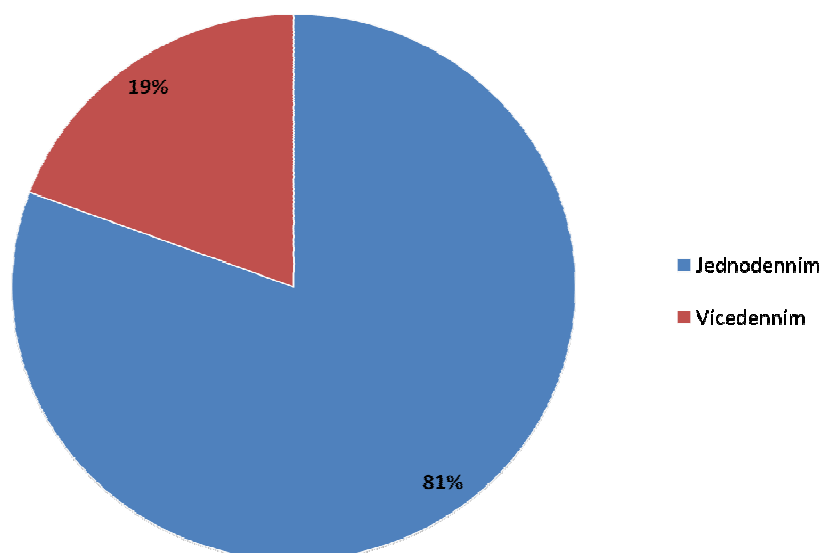
Touto dotazníkovou otázkou bylo zjišťováno, zda sociální pracovníci naplňují stanovenou časovou dotaci jednodenním či vícedenním kurzem. Zde měli sociální pracovníci na výběr pouze dvě jednoznačné možnosti. Odpovědi sociálních pracovníků potvrzují jednoznačnou (100%) preferenci vzdělávat se ve dvou a více kurzech během stanovené časové dotace v kalendářním roce. Za podstatné považují zjištění, že většina respondentů má zájem se vzdělávat v této časové dotaci na více kurzech a tudíž jistě uvítají širokou nabídku nabízených vzdělávacích programů.

Dotazníková otázka č. 10

Znění otázky: *Kterým vzdělávacím programům dáváte přednost?*

Cílem této uzavřené otázky bylo dát jasnou odpověď, jestli upřednostňují vzdělávací programy jednodenní či vícedenní.

Odpovědělo opět všech 31 respondentů. K první variantě možné odpovědi, tedy k jednodennímu kurzu se přiklonilo 81% sociálních pracovníků. Druhou variantu vícedenního kurzu zvolilo podstatně menší zastoupení sociálních pracovníků a to 13%. Hodnoty grafu poukazují na uvedené skutečnosti. Dle mého názoru jsou jednodenní kurzy nedostačující, jelikož není možné se dostatečně věnovat danému tématu.

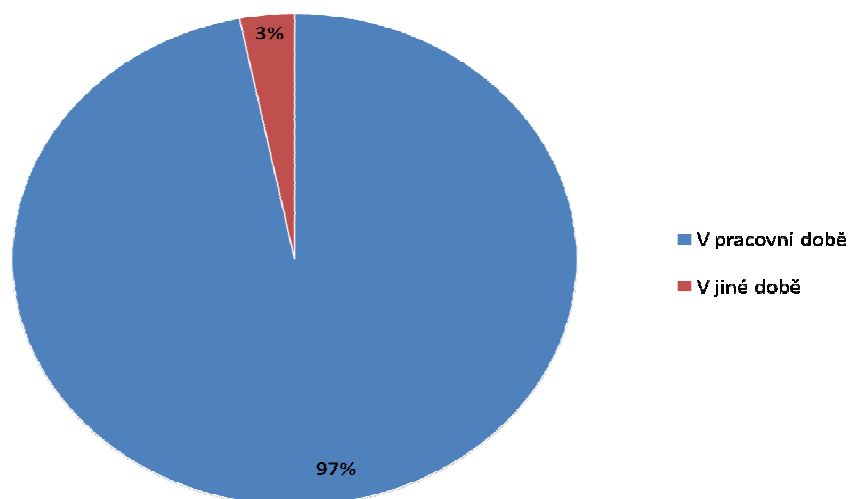
Graf č. 10 Upřednostnění vzdělávacího programu

Dotazníková otázka č. 11

Znění otázky: *Kdy navštěvujete kurzy s akreditovaným programem?*

Cílem této otázky bylo zjistit, kdy sociální pracovníci navštěvují akreditované kurzy?

Drtivá většina respondentů (97%) uvedla, že tyto kurzy navštěvuje ve své pracovní době. Za jinou dobu byla respondenty určena doba po práci. Z počtu odpovědí je patrné, že nejvíce sociálních pracovníků navštěvuje programy dalšího vzdělávání v pracovní době.

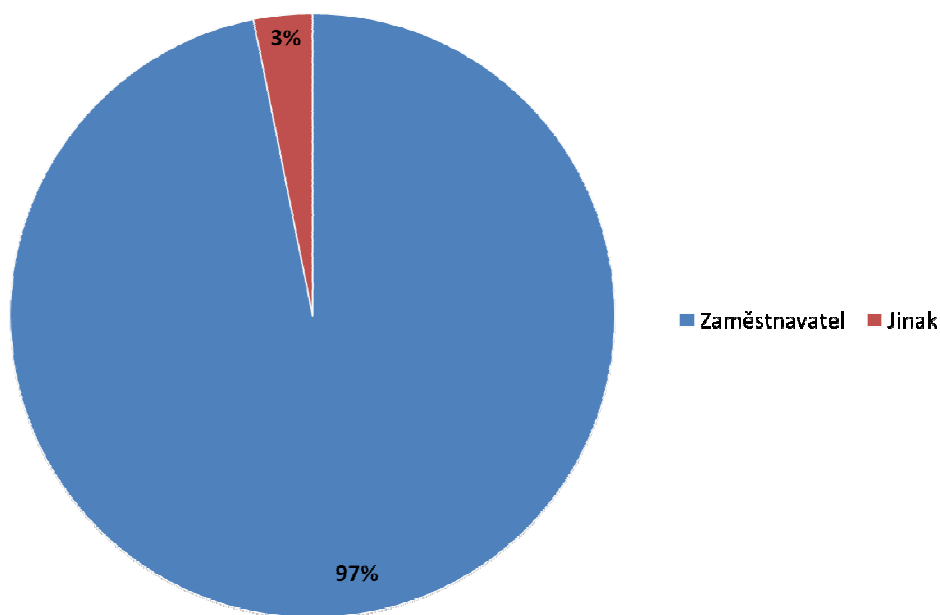
Graf č. 11 Doba návštěvy kurzu

Dotazníková otázka č. 12

Znění otázky: *Uved'te, prosím, kdo Vám finančně hradí kurzy dalšího vzdělávání?*

Účelem této otázky bylo zjistit, kým jsou kurzy dalšího vzdělávání hrazeny.

Na polozavřenou otázku odpovědělo 97% sociálních pracovníků, že kurzy dalšího vzdělávání hradí jejich zaměstnavatel. Tuto skutečnost znázorňuje níže uvedený graf č. 12.

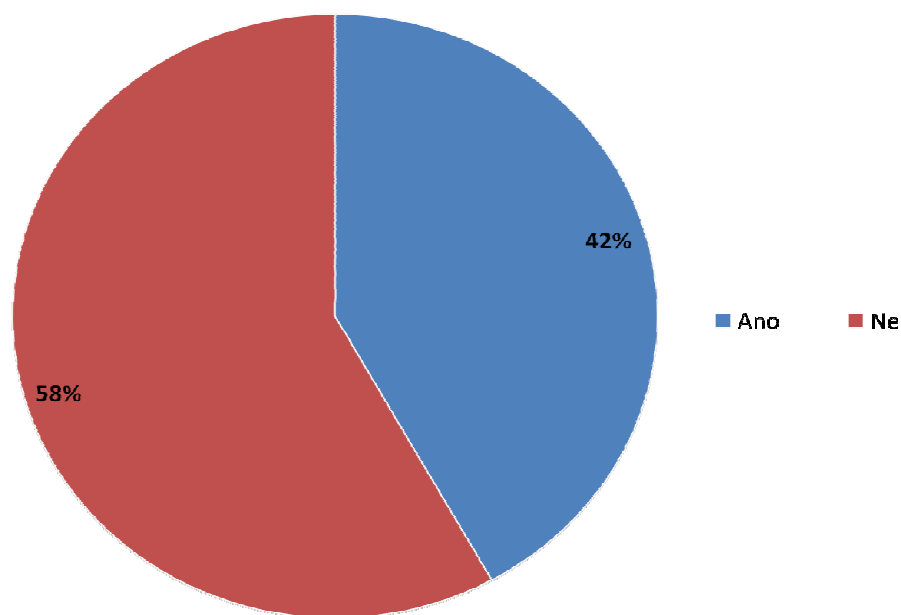
Graf č. 12 *Kdo financuje kurzy dalšího vzdělávání*

Dotazníková otázka č. 13

Znění otázky: *Uved'te, prosím, zda absolvujete povinné další vzdělávání každý rok pouze v Libereckém kraji?*

Cílem této otázky bylo zjistit, zda absolvují další vzdělávání pouze v Libereckém kraji nebo zda mají možnost a chuť absolvovat další vzdělávání v jiném kraji.

Otázka je polozavřená a přímá. Více jak polovina respondentů (58%) odpověděla, že ne, 42% respondentů volilo odpověď ano. Při volbě odpovědi - ne, měli respondenti uvést konkrétně, kde povinné vzdělávání absolvují. V jejich odpovědích byla uváděna nejčastěji města Praha, Hradec Králové a Ústí nad Labem. Z uvedených odpovědí je patrné, že respondenti jsou ochotni za vzděláváním cestovat.

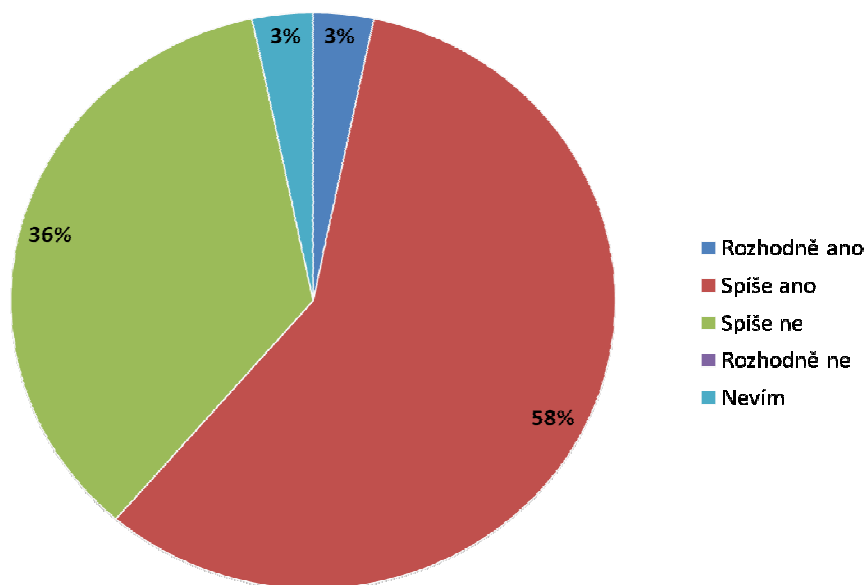
Graf č. 13 Další vzdělávání pouze v Libereckém kraji

Dotazníková otázka č. 14

Znění otázky: *Specifikujte, prosím, zda nabídka kurzů vzdělávání v Libereckém kraji pokrývá Vaše potřeby?*

Cílem této dotazníkové otázky bylo zjistit, zda je nabídka kurzů vzdělávání dostatečná a pokrývá potřeby sociálních pracovníků.

Respondenti mohli vybírat z možností rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne, nevím. Variantu rozhodně ano zvolili pouhé 3% sociálních pracovníků, spíše ano zaškrtnulo 58% sociálních pracovníků. Možnost spíše ne uvedlo 36% respondentů, rozhodně ne žádný sociální pracovník a variantu nevím zvolili 3% respondentů. Z uvedených odpovědí tedy vyplývá, že převážná většina sociálních pracovníků je s nabídkou kurzů vzdělávání spokojená.

Graf č. 14 Pokrytí potřeb soc. prac., nabídkami kurzů vzdělávání v Libereckém kraji

Dotazníková otázka č. 15

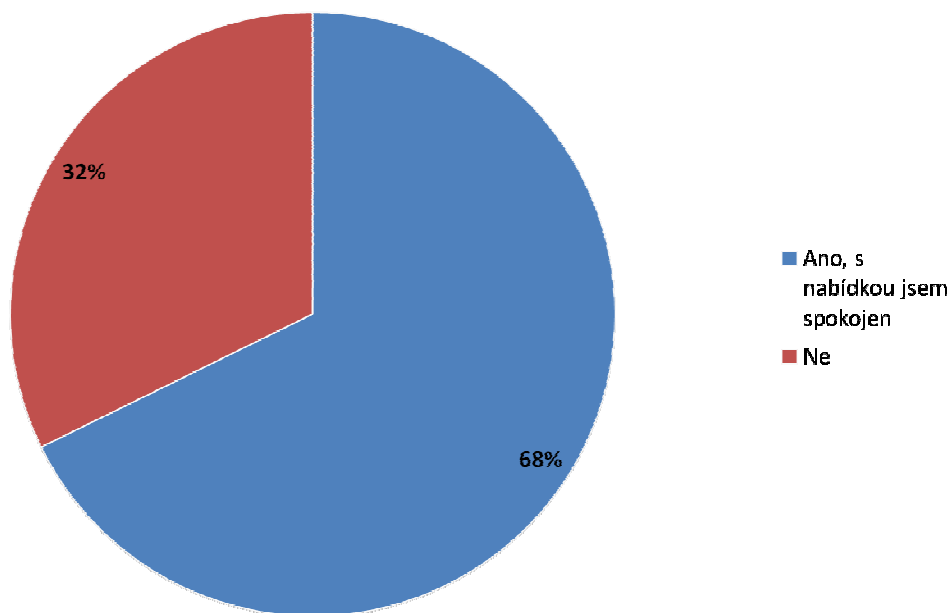
Znění otázky: Uveďte prosím, zda Vám vyhovuje rozsah a obsah nabídky vzdělávacích programů v Libereckém kraji?

Otázkou bylo zjišťováno, zda sociálním pracovníkům rozsah a obsah nabídky vzdělávacích programů v Libereckém kraji. Vzhledem k položené otázce měli respondenti možnost napsat v případě zvolení odpovědi – ne, s čím jsou konkrétně nespokojeni. Na otázku odpovědělo všech 31 respondentů. Možnost – ano, s nabídkou jsem spokojen, zvolilo 68% sociálních pracovníků, možnost ne pak zbylých 32 % sociálních pracovníků. Vysoké procento nespokojených pracovníků otevírá diskuzi, zda tito sociální pracovníci skutečně vědí o množství nabízených vzdělávacích kurzů. V důvodech při zvolení negativní odpovědi byli, sociálními pracovníky uváděny tyto důvody:

- málo kurzů na opatrovnictví,
- pro opatrovnictví je kurzů na Liberecku málo,
- širší pojetí sociální práce,
- ne vždy jsem spokojena s výběrem lektorů a jejich prezentací tématu,
- nabídka kurzů neodpovídá nárokům pracovní pozice,

- malý rozsah témat,
- některé druhy školení a seminářů jsou dostupné pouze v Praze,
- malá nabídka,
- nabídka kurzů a školení přichází většinou z Prahy.

Grafické zobrazení údajů nabízí graf č. 15.

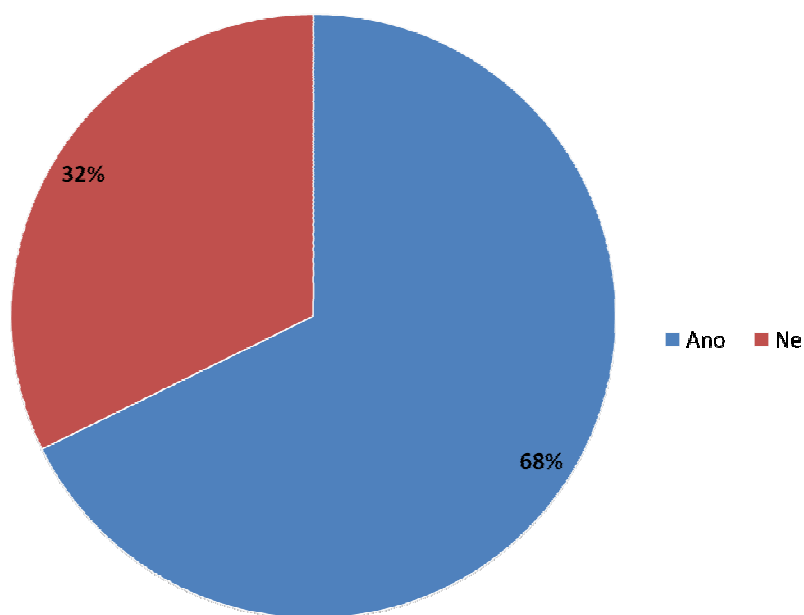
Graf č. 15 Spokojenost s rozsahem a nabídkou vzdělávacích programů v Lib. Kraji

Dotazníková otázka č. 16

Znění otázky: *Upřednostňujete některé vzdělávací programy pro uplatnění ve Vaší praxi?*

Cílem této otázky bylo zjistit, zda respondenti upřednostňují některé vzdělávací programy?

Otázka byla zcela uzavřená a nabízela dvě možnosti odpovědí ano nebo ne. Na první možnost odpovědělo 68% sociálních pracovníků a druhou možnost označilo 32% sociálních pracovníků. Z těchto odpovědí lze odvodit, že některým vzdělávacím programům dávají sociální pracovníci ve svém odborné praxi přednost.

Graf č. 16 Upřednostnění vzdělávacích programů

Dotazníková otázka č. 17

Znění otázky: *Prosím uveďte své návrhy a představy vedoucí k vyšší potřebě vzdělávání sociálních pracovníků, popř. nezbytné podmínky, které musí být nejprve vytvořeny (kým a jak)?*

Cílem této poslední dotazníkové otázky bylo zjistit, jaké mají sociální pracovníci představy, které by vedly k vyšší potřebě vzdělávání sociálních pracovníků.

Tato otázka nebyla graficky znázorněna vzhledem k široké různorodosti názorů respondentů. Nutno také podotknout, že ne všichni respondenti, kteří odevzdali dotazník, tuto otázku zodpověděli.

Konkrétní návrhy, představy případně nezbytné podmínky jsou tyto:

- Účinnost připravovaného profesního zákona na MPSV a důsledná kontrola vzdělávání sociálních pracovníků u jejich zaměstnavatelů,
- Připravovaný zákon o opatrovnictví a dodržování školení pracovníků,
- Dostatečná nabídka vzdělávacích programů a dostatek finančních prostředků,

- Pro vyšší vzdělání je nutné mít dostatek finančních prostředků,
- Podstatné je finanční zázemí,
- Motivace pracovníka, propojení pracovníků v rámci předávání zkušeností,
- Vyšší potřeba vzdělávání souvisí se změnou přístupu k sociální práci, změnou v legislativě a ve standardech sociální práce,
- Zvýšení počtu pracovníků, aby měli čas se vzdělávat,
- Vyšší rozpočet na vzdělávání od zaměstnavatele by umožnil absolvování více vzdělání,
- Nutnost supervizí, které opět neumožňuje nízký rozpočet zaměstnavatele,
- Kvalitnější a zajímavější vzdělávání, v současné době je preferované levnější nebo to zadarmo,
- Dvoudenní či vícedenní setkávání kurátorů v rámci celé ČR, směřující mimo jiné k navázání nových kontaktů, udržování vztahů a předávání zkušeností.

2.7 Ověření platnosti stanovených hypotéz

Hypotéza č. 1: Více než polovina sociálních pracovníků dosáhla své odbornosti vysokoškolských vzděláním.

S touto stanovenou hypotézou souvisí dotazníková otázka č. 3, ve které bylo po vyhodnocení zjištěno, že vysokoškolské vzdělání má 74% sociálních pracovníků. Hypotéza vycházela z předpokladu, že sociální pracovníci mají velký zájem se dále vzdělávat a zvyšovat tím svou odbornou kvalifikaci. Tuto hypotézu jsem stanovila na základě neustále zvyšujících se nároků na odbornost sociálních pracovníků. **Hypotéza č. 1** pro zvolený vzorek sociálních pracovníků se potvrdila a **je platná**.

Hypotéza č. 2: Více než 80% respondentů preferuje dva či více vzdělávací programy, z nichž sociální pracovníci upřednostňují vzdělávací programy delší než jednodenní.

Po zhodnocení otázky č. 9, která se vztahuje k hypotéze č. 2, mohu uvést **platnost této druhé hypotézy**, protože celých 100 % respondentů odpovědělo, že absolvují své vzdělávání ve dvou či více vzdělávacích programech. Tato hypotéza poukazuje na preferenci vícedenních vzdělávacích programů před těmi jednodenními.

Hypotéza č. 3: Více než polovině respondentů je umožněn vlastní výběr vzdělávacího kurzu.

Tato hypotéza měla poukázat na to, jak moc je výběr vzdělávacího kurzu ovlivněn nadřízeným pracovníkem a do jaké míry je sociálním pracovníkům umožněn vlastní výběr vzdělávacího kurzu. Více než polovina respondentů (53%) na otázku č. 8 odpověděla, že si mohou sami vybrat vzdělávací kurz. **Hypotéza č. 3 tedy platí.**

Hypotéza č. 4: Více jak polovina respondentů absolvuje povinné vzdělávání pouze v Libereckém kraji.

K této hypotéze se vztahuje otázka č. 13, kterou jsem zjišťovala, zda je v tomto kraji odpovídající nabídka vzdělávacích kurzů, které mohou sociální pracovníci využít ke svému dalšímu vzdělávání. Více než polovina (58%) respondentů zvolilo odpověď – ne. **Tato hypotéza č. 4 se nepotvrdila, je tedy neplatná.**

Hypotéza č. 5: Více jak 60% respondentů vyhovuje rozsah a obsah nabídky vzdělávacích programů v Libereckém kraji.

Takto jsem se ptala respondentů v 15. otázce. Touto hypotézou mělo být ověřeno, zda je nabídka vzdělávacích programů v Libereckém kraji pro sociální pracovníky co do obsahu a rozsahu dostačující či nikoliv. Z uvedených odpovědí vyplývá, že 68% respondentů je spokojených s obsahem i rozsahem nabízených vzdělávacích kurzů v tomto kraji. **Hypotéza č. 5 se potvrdila a je platná.**

2.8 Závěr empirického šetření

Závěrem shrnu výsledky empirického šetření. Stanovila jsem celkem 5 hypotéz, z nichž se 4 potvrdily, a 1 hypotéza se nepotvrdila. Z empirického šetření vyplývá, že více jak polovina respondentů neabsolvuje vzdělávací programy pouze v Libereckém kraji. Tito respondenti naopak ve svých odpovědích uváděli, že vzdělávací kurzy absolvují nejčastěji v Praze, v Ústeckém kraji nebo ve městě Hradec Králové. Nutno však podotknout, že více jak polovině respondentů vyhovuje nabídka rozsahu a obsahu nabízených vzdělávacích kurzů v Libereckém kraji, což je zřejmě také mimo jiné ovlivněno tím, že respondentům není vzdělávací kurz striktně přidělen nadřazeným, ale že respondenti mají možnost si sami vzdělávací kurz vybrat.

Z tohoto empirického šetření lze také odvodit některé důvody, proč sociální pracovníci absolvují vzdělávací programy mimo Liberecký kraj. Jedním z těchto důvodů je, že některým vzdělávacím programům dávají sociální pracovníci ve svém odborné praxi přednost. Z toho následně vyplývá otázka, zda je v Libereckém kraji dostatek právě takovým vzdělávacích programů, které sociální pracovníci preferují? Na tuto otázku dává odpověď dotazníková otázka č. 7, konkrétně graf č. 7b, kde jsou uvedeny oblasti, ve kterých respondenti pocítují zvýšenou potřebu svého rozvoje. Jedná se především o rozvoj znalosti cizích jazyků, schopnost pracovat ve stresu a zdokonalení se v komunikačních dovednostech a metodách alternativní komunikace. Toto je poznatek, kterým by se měli zabývat právě samotní tvůrci těchto vzdělávacích programů.

Dalším důvodem, který se velmi často objevoval v návrzích respondentů a který by mohl ovlivnit a jistě také velmi podstatně ovlivňuje preferenci vzdělávacích kurzů je nedostatek finančních prostředků uvolněných právě pro absolvování kvalitnějších, přínosnější a zajímavějších vzdělávacích programů.

Na základě empirického šetření mohu závěrem tedy konstatovat, že sociální pracovníci raději volí delší vzdálenost za dalším vzděláváním, protože v Libereckém kraji není nabízeno dostatečné množství vzdělávacích programů, které odpovídají požadavkům a konkrétním preferencím jednotlivých sociálních pracovníků oddělení odboru sociální péče Magistrátu města Liberec.

Závěr

Závěrem této práce mi dovoluete shrnout její nejdůležitější body.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit možnosti a zkušenosti s dalším vzděláváním sociálních pracovníků ve vybraném regionu. V teoretické části jsem nejprve uvedla co je sociální práce, kdo je sociální pracovník a jaké jsou jeho možné role při výkonu povolání. V teoretické části byla také věnována pozornost sociální pracovníkům jako profesionálům vykonávajícím sociální službu, jejich pravomocím vykonávat sociální práci a etice sociální práce, neboť si myslím, že pro povolání sociálního pracovníka je klíčová, neboť právě oni jsou v každodenním styku s lidmi, kteří se na ně obracejí s důvěrou o pomoc. Z tohoto důvodu je nutné opět poukázat na důležitost a význam dalšího vzdělávání sociálních pracovníků a udržovat tím jejich co nejvyšší odbornou úroveň. Další kapitoly byly v teoretické části věnovány vzdělávání v sociální práci, vzdělávání v sociální práci jako vzdělávání dospělých, odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka a dalšímu vzdělávání sociálního pracovníka. Poslední kapitola stručně uvádí přehled nabídek vzdělávacích zařízení v Libereckém kraji.

Teoretická část bakalářské práce tedy dala odpovědi na otázky, jaké jsou obecně možnosti, limity, požadavky a další aspekty dalšího vzdělávání v sociální práci.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo zjistit možnosti a zkušenosti s dalším vzděláváním sociálních pracovníků v Libereckém kraji. V empirickém šetření mé práce byla věnována pozornost již konkrétně výběrovému souboru reprezentovaným jedním úřadem a to Magistrátem města Liberec, kde jsem v tomto úřadě oslovila sociální pracovníky napříč celou organizační strukturou odboru sociální péče (oddělení sociálních činností, oddělení sociálně-právní ochrany dětí, oddělení kurátorské činnosti). Výzkumné šetření bylo učiněno prostřednictvím dotazníků, které byly rozdány na odboru sociální péče Magistrátu města Liberec. Dotazníkem byly zjišťovány důvody, proč se sociální pracovníci chtějí vzdělávat, jaké preferují způsoby odborného vzdělávání, jakým způsobem dochází k výběru dalšího vzdělávání, v jaké době se vzdělávají a zda jsou spokojeni s nabídkou vzdělávacích programů v Libereckém kraji. Z empirického šetření vyplynulo, že sociální pracovníci považují další vzdělávání za přínos a potřebu a nevádí jim za těmito odbornými vzdělávacími programy cestovat, pokud naplňují jejich preference.

Výsledky v některých případech nejsou zcela jednoznačné, což otevírá prostor k další diskuzi. Závěrem lze tedy říct, že zjištěné skutečnosti mohou být využity přímo praxi k lepší přípravě vzdělávacích programů. Současná společnost bude vzdělané sociální pracovníky jistě potřebovat a je velká pravděpodobnost, že erudované sociální pracovníky časem i lépe ocení, nejen finančně.

Bez ohledu ale na druh motivace či vnějších podmínek je ale velmi důležité, aby si každý člověk nejprve uvědomil, že vzdělanost není dar, nýbrž cesta dlážděná vlastní pílí, svědomitostí a odříkáním.

Návrh opatření

Na základě výše shrnutých zjištění lze navrhnout následující opatření.

V první řadě rozvinout nabídku dalšího vzdělávání podle potřeb respondentů a zajistit také dobrou dostupnost vzdělávacích příležitostí. Rozvoj nabídky by se měl zaměřit především na širší pojetí sociální práce a na větší rozsah témat, které budou odpovídat nárokům pracovní pozice daného sociálního pracovníka.

Z tohoto také vyplývá nutnost zajistit větší finanční podporu pro tyto specificky zaměřené vzdělávací programy.

Neméně důležitým opatřením, které povede sociální pracovníky k větší spokojenosti s nabídkou vzdělávacích kurzů, je zpětná vazba účastníků kurzů, kteří provedou zhodnocení skutečné výuky. Z této zpětné vazby vyplyne užitek jak pro ostatní kolegy, tak také pro lektory a vzdělávací zařízení.

V neposlední řadě je nutné se zaměřit obecně na kvalitu vzdělávání, včetně personálního obsazení.

Dále je také na zvážení, zda by se cena nabízených kurzů nemohla snížit, aby si sociální pracovníci mohli v případě zájmu hradit kurz sami, neboť ne všechny vzdělávací kurzy jsou z důvodu velké finanční zátěže pro dané oddělení dostupné.

Seznam použité literatury

- Asociace vzdělavatelů v sociální práci [online]. [vid. 4. 6. 2014]. Dostupné z: <http://www.asvsp.org>.
- BEDNAŘÍKOVÁ, I., 2010. *Kapitoly z andragogiky 1*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1355-8.
- BENEŠ, M., 2008. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2580-2.
- Etický kodex sociálních pracovníků České republiky [online]. In Sociální revue, 2014 [vid. 5. 6. 2014]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz>.
- HAVRDOVÁ, Z., 1999. *Kompetence v praxi sociální práce*. Praha: Osmium. ISBN 80-902081-8-5.
- JANKOVSKÝ, J., 2003. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Triton. ISBN 80-7254-329-6
- MATOUŠEK, O., 2007. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-331-4.
- MATOUŠEK, O., 2008. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-502-8.
- NAVRÁTIL, P. 2001. *Teorie a metody sociální práce*. 1. vyd. Brno: Marek Zeman. ISBN 80-903070-0-0.
- Odbor sociální péče [online]. In Magistrát města Liberec, 2014 [vid. 4. 6. 2014]. Dostupné z <http://www.liberec.cz/cz/magistrat-radnice/odbory-magistratu/odbor-socialni-pece/>
- Otevřené kurzy [online]. In Institut Bernarda Bolzana, 2014 [vid. 4. 6. 2014]. Dostupné z <http://www.ibb.cz/IbbApplicationContent.aspx>
- PALÁN, Z., LANGER, T., 2008. *Základy andragogiky*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-86723-58-7.
- PELIKÁNOVÁ, I., 2012. Sociální aspekty přechodu studentů ze vzdělávání do zaměstnávání. In *sociální práce/sociálna práce*, 2012, roč. 12, č. 3., s. 54. ISSN 1213-6204.

PUSKAJLEROVÁ, I., 2013. Alice Masaryková, zakladatelka české sociální práce. In: E-republika [online] 29. 12. 2013 [vid. 5. 6. 2014]. Dostupné z <http://e-republika.cz/article2331-Alice-Masarykova-zakladatelka-eske-socialni-prace>

ŘEZNÍČEK, I., 1994. *Metody sociální práce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-00-1.

Studijní obory [online]. In střední škola právní – Právní akademie, 2014 [vid. 4. 6. 2014]. Dostupné z <http://www.prak.cz/stredni-skola-pravni/?part=2&page=5#sociální>

SÝKOROVÁ K., 2008. *Základy sociologie, filosofie a etiky pro pomáhající profese*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-323-1.

ŠERÁK, M., 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.

Sociální práce [online]. In Technická univerzita v Liberci, KSS 2014 [vid. 4. 6. 2014]. Dostupné z <http://kss.fp.tul.cz/cgi-bin/main2.pl?pg=1&>

TOMEŠ, I., 1997. *Vzdělávací standardy v sociální práci*. 1. vyd. Praha: Socioklub/Personnel. ISBN 80-902260-3-5.

Vzdělávací programy [online]. In D občanské sdružení, 2014 [vid. 4. 6. 2014]. Dostupné z <http://www.d-os.net/index.php?p=vzdelavani>.

Vzdělávání v sociální oblasti [online]. In Aabyss, 2014 [vid. 4. 6. 2014]. Dostupné z http://aabyss.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=16&Itemid=13

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2006, částka 37, s. 1257-1289 [vid. 5. 6. 2014]. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2006&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=16>

Odbor sociální péče [online]. In Magistrát města Liberec, 2014 [vid. 4. 6. 2014]. Dostupné z <http://www.liberec.cz/cz/magistrat-radnice/odbory-magistratu/odbor-socialni-pece/>

Příloha č. 1 - Dotazník

Vážená paní, Vážený pane,

jmenuji se Kateřina Fořtová a v současné době jsem studentkou závěrečného ročníku bakalářského studijního programu Sociální práce na Přírodovědně-humanitní a pedagogické fakultě Technické univerzity v Liberci. Následující dotazník slouží pro účely zpracování mé bakalářské práce a prosím Vás o spolupráci na jeho vyplnění.

Cílem tohoto dotazníku je zjistit možnosti a zkušenosti s dalším vzděláváním sociálních pracovníků ve vybraném regionu.

Dotazník je anonymní.

Za vyplnění dotazníku Vám předem velice děkuji.

Kateřina Fořtová

Pokyny pro vyplnění dotazníku:

- U otázek, kde jsou uvedeny možnosti, zakřížkujte jednu odpověď Vám nejbližší.
- Otázky, kde nejsou uvedeny možnosti, doplňte odpověď stručně vlastními slovy.
- Vyplněný dotazník prosím předejte kontaktní osobě **nejpozději do 28. 5. 2014.**

1. Na jakém oddělení pracujete?

- ☐ oddělení sociálně-právní ochrany dětí
- ☐ oddělení kurátorské činnosti
- ☐ oddělení sociálních činností
- ☐ Jiné:

2. Jaké je Vaše současné funkční zařazení?

- ☐ odborný sociální pracovník
- ☐ referent agendy opatrovnictví
- ☐ referent oddělení sociálních činností
- ☐ Jiné:

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené a ukončené vzdělání?

- ☐ střední škola
- ☐ postgraduální (specializační)
- ☐ vysokoškolské
- ☐ Jiné, prosím uveďte:

4. Kolik let praxe aktivně působíte nebo kolik let pracujete v oboru sociální práce?

.....
.....

5. Specifikujte prosím, proč je pro Vás důležité se průběžně vzdělávat? Z následujících možností prosím označte tři odpovědi.

- ☐ Prohlubuji a rozšiřuji své vědomosti.
- ☐ Získané znalosti využiji v praxi, zkvalitní se má péče o klienta.
- ☐ Vzdělání mi pomůže k zachování stávajícího funkčního zařazení (pracovní pozice).
- ☐ Vzdělání mi usnadní další profesní postup.
- ☐ Vzděláním dosáhnu vyššího společenského uznání.
- ☐ Vzdělávají se všichni kolem mě.
- ☐ Vzděláním dosáhnu lepšího finančního ohodnocení.
- ☐ Jiný důvod, prosím uveďte:

6. Uved'te prosím tři možnosti, které nejlépe vystihují způsoby Vašeho odborného vzdělávání:

a) v současnosti:

b) preferované způsoby:

- ☐.....odborná literatura, odborně zaměřené televizní pořady..... ☐
- ☐.....diskuse v rámci pracovního kolektivu..... ☐
- ☐.....konzultace s vedoucím..... ☐
- ☐.....návštěvy odborných seminářů nebo kongresů..... ☐
- ☐.....tematická školení, kurzy..... ☐
- ☐.....odborné stáže..... ☐
- ☐.....specializační studium v oboru..... ☐
- ☐.....studium VŠ..... ☐
- ☐.....výzkumná práce..... ☐

jiný způsob, prosím uveďte:

- ☐..... ☐

7. Vyberte prosím právě tři možnosti nejlépe vystihující oblasti:

a) Vašeho současného
všeobecného vzdělávání:

b) ve kterých pociťujete zvýšenou
potřebu svého rozvoje:

- ☐.....odborná způsobilost..... ☐
- ☐.....obecný společenský rozhled..... ☐
- ☐.....znalost cizích jazyků..... ☐
- ☐.....efektivní využívání počítačových technologií..... ☐
- ☐.....komunikační dovednosti, metody alternativní komunikace..... ☐
- ☐.....schopnost práce ve stresu..... ☐
- ☐.....řídící a organizační dovednosti..... ☐
- ☐.....sociálně právní minimum..... ☐
- ☐.....základy ochrany zdraví..... ☐
- ☐.....etika výkonu činnosti sociálního pracovníka..... ☐
- ☐.....metody sociální práce..... ☐
- ☐.....psychologie, psychopatologie, somatologie..... ☐

jiná oblast, prosím uveďte:

- ☐..... ☐

8. Jakým způsobem dochází k výběru dalšího vzdělávání, které absolvujete?
- ☐ vlastním výběrem kurzu dalšího vzdělávání sociálních pracovníků
 - ☐ kurz dalšího vzdělávání sociálních pracovníků je mi určen nadřízeným
9. Stanovenou časovou dotaci nejméně 24 hodin za kalendářní rok uskutečňujete?
- ☐ absolvováním jednoho vzdělávacího programu
 - ☐ absolvováním dvou nebo více vzdělávacích programů
10. Kterým vzdělávacím programům dáváte přednost?
- ☐ jednodenním
 - ☐ vícedenním
11. Kdy navštěvujete kurzy s akreditovaným programem?
- ☐ v pracovní době
 - ☐ o víkendu
 - ☐ v době řádné dovolené
 - ☐ v jiné době, prosím specifikujte.....
12. Uveďte prosím, kdo Vám finančně hradí kurzy dalšího vzdělávání?
- ☐ zaměstnavatel
 - ☐ z vlastních finančních prostředků
 - ☐ jinak, doplňte.....
13. Uveďte prosím, zda absolvujete povinné další vzdělávání každý rok pouze v Libereckém kraji?
- ☐ ano
 - ☐ ne
- Pokud ne, prosím uveďte kde:.....
-
-
-

14. Specifikujte prosím, zda nabídka kurzů vzdělávání v Libereckém kraji pokrývá Vaše potřeby?

- ☐ rozhodně ano
☐ spíše ano
☐ spíše ne
☐ rozhodně ne
☐ nevím

15. Uveďte prosím, zda Vám vyhovuje rozsah a obsah nabídky vzdělávacích programů v Libereckém kraji?

- ☐ ano, s nabídkou jsem spokojen(a)
☐ ne

Pokud ne, prosím uveďte:.....
.....
.....
.....
.....

16. Upřednostňujete některé vzdělávací programy pro uplatnění ve Vaší praxi?

- ☐ ano
☐ ne

17. Prosím uveďte své návrhy a představy vedoucí k vyšší potřebě vzdělávání sociálních pracovníků, popř. nezbytné podmínky, které musí být nejprve vytvořeny (kým a jak).

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....